

**SSCB Bilimler Akademisi Tüm-Birlik Siyasi
ve Bilimsel Bilginin Yayılması Derneği Üyesi**

F. V. Konstantinov

ALT VE ÜST YAPI ÜZERİNE

**11. Bölüm
No. 63**

**“ZNANIE” YAYINEVİ
MOSKOVA 1953**

Kaynak: Alt ve Üst Yapı Üzerine, F. V. Konstantinov, SSCB Bilimler Akademisi'nin İlgili Üyesi olan Tüm-Birlik Siyasi ve Bilimsel Bilginin Yayılması Derneği, (İkinci Baskı, Düzeltilmiş) Bilgi Yayınevi, Moskova 1953.

"Об основании и надстройке", Ф. В. Константинов, Всесоюзное общество по распространению политических и научных знаний, член-корреспондент Академии наук СССР, (издание второе, исправленное) Издательство "Знание", Москва, 1953.

Dilin kökeni: Rusça

Google Translate ve Yandex Translate kullanılarak Türkçeye çevrilmiş, yazıya dökülmüş ve gözden geçirilerek e-kitap olarak hazırlanmıştır.

Ocak 2026.

**Kıbrıs'taki Sosyalist
Gerçek (Londra Büroları)**

**Doğrudan Demokrasi
(Komünist Parti)**

<http://www.st-cyprus.co.uk>

www.directdemocracy4u.uk

ВСЕСОЮЗНОЕ ОБЩЕСТВО
ПО РАСПРОСТРАНЕНИИ КОЛЛЕКТИВНЫХ И НАУЧНЫХ ЗНАНИЙ

ЧЛЕН-КОРРЕСПОНДЕНТ АН ССР
Ф. В. КОНСТАНТИНОВ

О БАЗИСЕ И НАДСТРОЙКЕ

•

Серия II
№ 63

ИЗДАТЕЛЬСТВО «ЗНАНИЕ»

МОСКВА

1963

**SSCB Bilimler Akademisi Tüm-Birlik Siyasi
ve Bilimsel Bilginin Yayılması Derneği Üyesi**

F. V. Konstantinov

ALT VE ÜST YAPI ÜZERİNE

**11. Bölüm
No. 63**

**“ZNANIE” YAYINEVİ
MOSKOVA 1953**

İnsanlar yaşam için gerekli maddi malları üretir, bu malları alıp satar ve tüketir; ayrıca siyaset, bilim, sanat, edebiyat ve felsefe ile uğraşırlar. Bütün bunlar, toplumsal yaşamın karmaşık ve çeşitli sürecini oluşturarak, toplumun tarihsel hareketini, alt kademelerden üst kademelere doğru ilerleyen gelişimini şekillendirir.

Marx ve Engels'ten önce filozoflar, sosyologlar ve tarihçiler, karmaşık ve çeşitli toplumsal yaşam alanında “önemli” olguları “önemsiz” olanlardan, esas olanı esas olmayandan ve gerekli olanı tesadüfi olandan nasıl ayıracakları konusunda mücadele ettiler. Ve her burjuva sosyolog ve tarihçi önceden belirlenmiş ve tercih edilen bir fikirden hareket ettiğinden (ve etmeye devam ettiğinden), sonuç, tüm “sosyolojik” yapılarında inanılmaz bir keyfilik, kaos ve öznellik oldu (ve olmaya devam ediyor) - bunların hepsi bilime yabancıdır.

Marx ve Engels'in toplumsal gelişme yasalarının gerçek bir biliminin yaratıcıları olarak en büyük erdemi, ideolojik katmanların altında gizlenmiş olan basit gerçeği ilk ortaya koymalarıdır: İnsanların öncelikle yemek yemeleri, içmeleri, bir eve ve giyeceklerine sahip olmaları gerekir, ancak bundan sonra siyaset, bilim, sanat, din vb. ile uğraşabilirler; bu nedenle, yaşamın temel maddi araçlarının üretimi ve dolayısıyla bir halkın veya bir dönemin ekonomik gelişiminin her aşaması, devlet kurumlarının, hukuki görüşlerin, sanatın ve hatta dini fikirlerin geliştiği temeli oluşturur ve bu nedenle bunlar bu temelden açıklanmalıdır— ve şimdiye kadar yapıldığı gibi tersi değil.¹

Eğer insan yaşamı için gerekli maddi malların üretimi, toplumun ve sosyal yaşamın var olamayacağı birincil, esas ve orijinal tarihsel gerçek ise, o halde, üretim sürecinde oluşan insanlar arasındaki ilişkiler, yani üretim ilişkileri, birincil niteliktedir ve siyasi, hukuki, dini, sanatsal, felsefi görüşleri

¹ K. Marx, F. Engels. Seçilmiş Eserler, Cilt II , s. 157. Gospolitizdat, 1948.

ve bu görüşlere karşılık gelen kurumları belirleyen gerçek temeli, zemini temsil eder.

Marx, tarihsel materyalizmin temel ve üstyapı hakkındaki en önemli önermesinin klasik formülasyonunu, “Siyasal Ekonominin Eleştirisine Bir Katkı” adlı ünlü önsözünde ortaya koymuştur.

“İnsanlar, yaşamlarının toplumsal üretiminde, iradelerinden bağımsız olarak belirli zorunlu ilişkilere girerler; bu ilişkiler, maddi üretici güçlerinin belirli bir gelişim aşamasına karşılık gelen üretim ilişkileridir. Bu üretim ilişkilerinin bütünü, toplumun ekonomik yapısını, yasal ve siyasi üst yapının yükseldiği gerçek temeli ve belirli toplumsal bilinç biçimlerinin karşılık geldiği yapıyı oluşturur. “¹

Gördüğümüz gibi, Marx burada temeli, maddi üretici güçlerin belirli bir gelişim aşamasına karşılık gelen üretim ilişkilerinin bütünü olarak tanımlar. Siyasi ve hukuki üst yapı ile toplumsal bilinç biçimleri, tarihsel olarak tanımlanmış bu temele karşılık gelir ve onun tarafından belirlenir.

V. I. Lenin, Marx'ın tarihsel değerini, toplum bilimini yaratırken toplumsal ilişkileri maddi ve ideolojik olarak ikiye ayıran ilk kişi olmasında görmüştür. İkincisi, birincisinin bir yansımasıdır.

Maddi ilişkiler, oluşum aşamasında öncelikle insanların bilincinden geçmeyen üretim ve ekonomik ilişkilerdir; ideolojik ilişkiler ise oluşum aşamasında öncelikle insanların bilincinden geçen ilişkilerdir.

Lenin'in tanımına göre ideolojik ilişkiler, maddi ekonomik ilişkilerin üzerinde bir üst yapı oluşturur.

Marx ve Engels, kapitalist toplumu ve kapitalizm öncesi toplumsal oluşumları analiz ederken, tüm çalışmalarında toplumsal ilişkileri, tanımlayıcı nitelikteki ekonomik ilişkiler ve bunların bir yansıması olan, üst yapı görevi gören ideolojik ilişkiler olmak üzere ikiye ayırma ilkesini her zaman esas almışlardır. Aynı zamanda, Marx ve Engels, belirli bir

¹ K. Marx, F. Engels. Seçilmiş Eserler, Cilt I , s. 322. Gospolitizdat. 1948.

toplumun egemen fikirlerinin, egemen sınıfın fikirleri olduğunu her zaman kabul etmişlerdir. Üst yapının temel ve esas unsuru, belirli bir toplumun ekonomik yapısını yansıtan, onu koruyan ve güçlendiren egemen sınıfın devleti, hukuku ve ideolojisidir.

V. I. Lenin'in tüm eserlerinde ortak bir tema, toplumsal ilişkilerin bir yandan ekonomik ve üretken, diğer yandan ideolojik ilişkiler olarak ayrılmasıdır. Bu ayırım olmadan tarihsel materyalizm olamaz; tıpkı toplumsal varoluşun toplumsal bilinci belirlediği temel ilke olmadan tarihsel materyalizmin olamayacağı gibi.

Temel ve üstyapı üzerine kurulu bu yaklaşım, yalnızca ideolojik olguların toplum ekonomisiyle ilişkisini değil, aynı zamanda siyasi, hukuki ve diğer kurumların belirli bir toplumun siyasi, hukuki ve diğer görüşleriyle ve ayrıca belirli bir toplumun ekonomik yapısıyla olan ilişkisini de açıklamayı mümkün kılar.

Marksist-Leninist temel ve üstyapı teorisi, I. V. Stalin'in eserlerinde daha da gelişmiştir.

“Marksizm ve Dilbilim Sorunları” adlı eser, temel ve üstyapıyı tanımlar, içsel bağlantılarını ve etkileşimlerini ortaya koyar ve eski, ölü temel ve üstyapının yıkım yasalarını, ayrıca yeni bir temel ve üstyapının ortaya çıkış ve gelişme yasalarını gösterir. Bu eser, temel ve üstyapı hakkındaki bayağı, basitleştirici ve Marksizm karşıtı görüşleri ifşa eder ve üstyapının toplumun gelişimindeki rolünü derinlemesine inceler.

Peki toplumun temeli nedir?

Temel unsur, toplumun belirli bir gelişim aşamasındaki ekonomik yapısıdır. Toplumun ekonomik yapısı, maddi malların üretimi sürecinde insanlar arasında gelişen, tarihsel olarak belirlenmiş üretim ilişkilerinin toplamıdır. Bu üretim ilişkileri, toplumun üretici güçlerinin durumu tarafından belirlenir ve bu güçlerdeki değişiklikler kaçınılmaz olarak toplumun ekonomik temelini değiştirir.

Kapitalist toplumun temeli, üretim araçlarının kapitalist özel mülkiyeti, kapitalistler tarafından işçilerin sömürülmesi

ve ezilmesi ilişkileri ve kapitalist bir mal dağıtım biçimiyle karakterize edilir. Kapitalist temel, kölelik ve feodal serflik gibi, özünde çatışmacıdır; tahakküm ve boyun eğmeye dayanır.

J. V. Stalin, “Diyalektik ve Tarihsel Materyalizm Üzerine” adlı eserinde, kapitalist üretim ilişkilerini, yani kapitalist toplumun temelini şu şekilde tanımlar: “Kapitalist sistemde, üretim ilişkilerinin temeli, üretim araçlarının kapitalist mülkiyetindedir; üretimde yer alan işçilerin mülkiyetinde ise bu işçiler, kapitalistin öldüremeyeceği veya satamayacağı, çünkü kişisel bağımlılıktan özgür olan, ancak üretim araçlarından mahrum bırakılan ve açlıktan ölmek için emek güçlerini kapitaliste satmaya ve sömürü boyunduruğunu boyunlarında taşımaya zorlanan ücretli işçilerdir.”¹

Marx'ın Kapital'inin üç cildinin tamamı, diğer birçok parlak eseriyle birlikte, kapitalizmin ekonomik sisteminin veya kapitalist temelinin kapsamlı bir analizine ayrılmıştır. Emperyalizm dönemindeki kapitalizmin ekonomik sisteminin durumuna ilişkin bilimsel bir analiz, V. I. Lenin'in “Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması” ve diğer eserlerinde, ayrıca I. V. Stalin'in yazılarında da yer almaktadır.

Kapitalist temeller çoktan gerici bir hal almıştır. Yarattığı derin çelişkiler onu kaçınılmaz, önlenemez bir sona doğru götürmektedir. Proletaryanın kapitalizme karşı devrimci sınıf mücadelesi, kapitalist ekonomik sistemin doğasında var olan bir şeydir ve burjuva devletlerinin gerici yönetici çevrelerinin herhangi bir kararıyla veya şiddetiyle ortadan kaldırılamaz.

Rusya'daki sosyalist devrim sonucunda, kapitalist temel, üretim araçlarının kamuya ait sosyalist mülkiyeti, insanın insanı sömürmemesi, sosyalist bir toplumun özgür işçileri arasında işbirliği ve karşılıklı yardımlaşma ilişkileri ve emeğin niceliğine ve niteliğine göre ürünlerin sosyalist bir biçimde dağıtılmasıyla karakterize edilen sosyalist bir temelle değiştirildi.

¹ Tüm Birlik Komünist Partisi Tarihi (6). Kısa ders, s. 120.

SSCB Anayasası'nın 4. maddesinde belirtildiği gibi, "SSCB'nin ekonomik temeli, kapitalist ekonomik sistemin tasfiyesi, üretim araçlarının özel mülkiyetinin kaldırılması ve insanın insan tarafından sömürülmesinin ortadan kaldırılması sonucunda kurulan sosyalist ekonomik sistem ve üretim araçlarının sosyalist mülkiyetinden oluşmaktadır." Sosyalist ekonomik sistem altında şu ilke yerleşmiştir: "Herkes yeteneğine göre, herkes emeğine göre."

Sosyalist toplumda, üretim ilişkileri üretici güçlerin doğasıyla tamamen uyumlu hale getirilmiştir. Sosyalizmde, üretim araçlarının kamu mülkiyetine geçmesiyle üretimin toplumsal niteliği güçlendirilir.

Sosyalist temel, en ilerici temeldir. Kapitalist temele göre canlılığını, avantajını ve üstünlüğünü çoktan kanıtlamıştır. Kısa bir tarihsel dönemde ülkemiz gerilikten ilerlemeye doğru devasa bir sıçrama yapmıştır. Sovyet halkı, Komünist Parti önderliğinde sosyalizmi inşa etmiş ve komünizme giden yolda başarıyla ilerlemektedir.

Bir toplumun **ekonomik temeli veya ekonomik yapısı, üretimden veya üretim sürecinden ayrı tutulmalıdır.** Üretim süreci, toplum ile doğa arasındaki etkileşimdir; oysa bir toplumun temeli veya ekonomik yapısı, insanlar arasındaki tarihsel olarak belirlenmiş üretim ilişkilerinin bütünüdür. Temelin ayırt edici özelliği, topluma ekonomik olarak hizmet etmesidir.

Topluma ekonomik olarak hizmet etmek ne anlama gelir? Bu, maddi malların üretiminin yalnızca üretici güçleri değil, aynı zamanda üretim ilişkilerini de gerektirdiği anlamına gelir. Bu üretim ilişkileri olmadan üretim süreci imkansızdır ve dolayısıyla toplumun kendisi de var olamaz.

Eski, ölü temelin yerini alan her yeni temel, bir önceki temele göre topluma daha iyi hizmet eder; yeni temel, daha büyük fırsatlar ve üretken güçlerin gelişmesi için daha geniş bir alan açar.

Ekonomik temel, sosyal üst yapıyı belirler. Temel nasılsa, üst yapı da öyledir.

Toplumsal üst yapı nedir? Hangi toplumsal olguları kapsar?

“Üst yapı, toplumun siyasi, hukuki, dini, sanatsal ve felsefi görüşleri ile bunlara karşılık gelen siyasi, hukuki ve diğer kurumlardır.”¹ Eğer temel yapının özelliği topluma ekonomik olarak hizmet etmesi ise, üst yapının özelliği de topluma siyasi, hukuki, estetik ve diğer sosyal fikirlerle ve bunlara karşılık gelen siyasi, hukuki ve diğer kurumlarla hizmet etmesidir.

Temel gibi, üst yapı da tarihsel niteliktedir. Tarihsel olarak tanımlanmış bir ekonomik temel, belirli bir toplumun kendi ürettiği özel bir üst yapıya karşılık gelir. Feodal temel, kendi feodal üst yapısına, yani sosyal, siyasi ve diğer görüş ve kurumlarına sahiptir; kapitalist temel kendi, yani kapitalist, üst yapısına sahiptir; sosyalist temel ise kendi, karşılık gelen ve koşullandırılmış sosyalist üst yapısına sahiptir.

Sonuç olarak, üstyapının karakteristik özelliği, belirli bir ekonomik temelin var olduğu ve işlediği tek bir dönemin ürünü olmasıdır. Dolayısıyla, üstyapı kısa ömürlüdür, yalnızca tek bir döneme dayanır; tarihsel olarak tanımlanmış bir üstyapı, söz konusu temelin tasfiyesiyle birlikte ortadan kalkar ve yok olur.

Eski, işlevsiz üst yapının yıkılması ve yerine yenisinin inşa edilmesi, toplumun üretken güçlerinin gelişmesi için alan sağlanmasının tarihsel zorunluluğundan kaynaklanmaktadır.

Üstyapının karakteristik bir özelliği, üretimle, üretim süreciyle doğrudan değil, dolaylı olarak, ekonomik temeli aracılığıyla bağlantılı olmasıdır. Üretim sürecindeki, üretici güçlerdeki ve bunların gelişim düzeyindeki değişiklikler, üstyapıdaki değişiklikleri doğrudan ve hemen etkilemez, ancak dolaylı olarak, temel aracılığıyla, temeldeki değişiklikler yoluyla etkiler.

Üretken güçlerin durumundaki değişikliklere bağlı olarak ve bunlara uygun olarak, nihayetinde insan üretim ilişkilerinde temel bir değişim, ekonomik temelde devrim

¹ J. Stalin. Marksizm ve Dilbilim Sorunları, s. 5. Gospolitizdat. 1952.

niteliğinde bir dönüşüm meydana gelir. Ve bu temeldeki değişim, toplumsal üstyapıda da temel bir değişime yol açar.

Eski bir temel ve ona karşılık gelen üst yapının devrimci bir şekilde yeni bir temel ve üst yapıyla değiştirilmesi sürecini ele alan Marx şöyle yazmıştır: “Toplumsal maddi üretici güçleri, gelişimlerinin belirli bir aşamasında, mevcut üretim ilişkileriyle veya -bunun yalnızca yasal ifadesi olan- bugüne kadar geliştikleri mülkiyet ilişkileriyle çatışmaya girerler. Üretici güçlerin gelişim biçimlerinden, bu ilişkiler onların prangalarına dönüşür. İşte o zaman toplumsal devrim çağı başlar. Ekonomik temeldeki değişimle birlikte, tüm muazzam üst yapıda az ya da çok hızlı bir devrim gerçekleşir.”¹

Sonuç olarak, geniş toplumsal üst yapıdaki değişimler, üretici güçlerdeki değişimlerin biraz gerisinde kalmaktadır. Bu gecikme, öncelikle toplumsal varoluşu yansıtan bilinç, fikirler, görüşler ve ideolojinin doğasından, ikincisi ise eski, geçerliliğini yitirmiş fikirleri, görüşleri ve kurumları savunan, ölüme mahkum toplumsal güçlerin gerici faaliyetlerinden kaynaklanmaktadır.

Sınıf toplumundaki üst yapı, sınıfa özgüdür. Egemen sınıf tarafından oluşturulur ve toplumun tamamının değil, yalnızca egemen sınıfın ihtiyaçlarına hizmet eder. Bu durum, üst yapıyı özellikle dilden ayırır; dil, belirli bir toplumun çeşitli sınıflarına, farklı toplumların çeşitli temellerine eşit derecede hizmet eder ve herhangi bir özel sınıf tarafından değil, tüm ulus, belirli bir halk tarafından oluşturulur. Büyük Rus dili ve SSCB'nin diğer halklarının dilleri, tıpkı şimdi sosyalist temele, sosyalist kültüre ve sosyalist bir toplumdaki yaşamın tüm yönlerine mükemmel bir şekilde hizmet ettikleri gibi, kapitalist temele ve burjuva toplumunun tüm sınıflarına eşit derecede hizmet etmiştir.

Üst yapının en önemli özelliği, tarihsel olarak belirlenmiş bir temelin ürünü, bir yansıması olarak ortaya çıktıktan

¹ K. Marx, F. Engels. Seçilmiş Eserler, Cilt I , s. 322.

sonra, kendisini doğuran temele ters yönde aktif bir etki uygulamasıdır.

Sıradan materyalistlerin, iktisatçıların, Menşeviklerin, Kautskycilerin, sağcı sosyalistlerin ve kendiliğindenlik, kendiliğinden gelişme ve kapitalizmin sosyalizme barışçıl bir şekilde dönüşmesi teorisinin diğer destekçilerinin aksine, Marksistler her zaman üst yapının aktif rolünü, ileri fikirlerin, ileri sosyal ve siyasi kurumların toplumun yaşamında ve gelişiminde büyük bir seferber edici, örgütleyici ve dönüştürücü rolünü kabul etmişlerdir.

Üst yapı, temel tarafından yaratılır, onun ürünü ve yansımasıdır. Ancak temelinin kaderine, sınıfların kaderine, toplumsal düzenin doğasına karşı ne pasif ne de tarafsızdır. Oluştuktan sonra, üst yapı büyük bir aktif güç haline gelir ve temelinin şekillenmesine ve güçlenmesine yardımcı olur. Üst yapı, yeni düzenin, toplumun ilerici güçlerinin, eski temeli ve eski sınıfları, gerici güçleri ortadan kaldırmasına ve yok etmesine yardımcı olur. “Üst yapı, temel tarafından tam olarak ona hizmet edebilmesi, aktif olarak şekillenmesine ve güçlenmesine yardımcı olabilmesi, eski, ölüme mahkum temelin ve eski üst yapısının tasfiyesi için aktif olarak mücadele edebilmesi için yaratılır. Üst yapının bu itaatkar rolünden vazgeçmesi, temelinin aktif savunma konumundan ona karşı kayıtsızlık konumuna, sınıflara eşit muamele konumuna geçmesi, niteliğini kaybetmesi ve üst yapı olmaktan çıkması için yeterlidir .”

* * *

Dolayısıyla, üst yapı aktif bir rol oynar; kendisini doğuran temele hizmet eder.

Üst yapının aktif doğası, ölüme mahkum temel yapının, toplumsal düzenin ve yönetici sınıfının savunulması ve korunmasında ifade bulabilir. Modern kapitalist toplumda üst yapının tam olarak yerine getirdiği işlev budur: tamamen

¹ J. Stalin. Marksizm ve Dilbilim Sorunları, s. 7.

çürümüş, ölüme mahkum kapitalist temeli yıkımdan korumak. Bu üst yapı, üretken güçlerin gelişimini engelleyerek gerici bir rol oynar.

Kapitalizm, bir ekonomik sistem olarak, işlevini tamamen yitirmiştir. Kapitalist üretim ilişkileri, uzun zamandır modern ve güçlü üretici güçlerin gelişmesinin önündeki en büyük engel haline gelmiştir. Periyodik ekonomik krizler ve yıkıcı emperyalist savaşlar, kapitalist sistemin doğasından kaynaklanmaktadır ve kapitalist temelin gerici doğasının bir ifadesidir.

Gerici kapitalist üst yapı, öncelikle burjuva devleti ve burjuva siyasi ve diğer görüş, fikir ve teorileri, kapitalist temeli korumak, savunmak ve meşrulaştırmakla görevlidir. Tekel öncesi kapitalizmden tekel kapitalizmine, yani emperyalizme geçişle birlikte, burjuva demokrasisinden emperyalist gericiliğe geçiş yaşandı. Sınırlı, çürümüş, yanlış ve yozlaşmış burjuva demokrasisinin bile reddedilmesi ve faşizme, işçi sınıfı üzerinde açık bir terörist diktatörlüğe geçiş, modern kapitalizmin karakteristik özelliğidir. Gerici burjuvazi, açık terör, şiddet ve yağmacı savaşlar yoluyla kapitalizmin temellerini korumaya, kapitalist temeli ve tüm burjuva toplumunu yıkımdan kurtarmaya çalışır. Burjuva üst yapısının gerici rolü tam olarak buna indirgenir.

İkinci Enternasyonal'in Çöküşü” adlı eserinde , baskıcı ve sömüren sınıfların iktidarlarını sürdürmek için iki toplumsal işleve ihtiyaç duyduğunu yazar: cellat ve rahip. Cellat, yani sömüren devlet, ezilen ve sömürülen kitlelerin protestolarını ve isyanlarını zorla bastırır ve bastırır. Rahip, yani burjuvazinin tüm ideologları, sağcı sosyalist uşakları da dahil olmak üzere, ezilen kitleler için yanıltıcı gelecekler çizer, bilinçlerini zehirler ve yozlaştırır, onları mevcut burjuva sistemiyle uzlaştırmaya çalışır, kapitalizme karşı mücadeledeki kararlılıklarını, devrimci ruhlarını felç eder ve kendi güçlerine, kapitalist yönetimi devirme yeteneklerine, sosyalist bir devrim gerçekleştirme ve sömürü ve baskıdan arınmış bir toplum kurma yeteneklerine olan inançlarını yok etmeye çalışır. İşte burjuva üstyapısının toplumsal işlevi tam

olarak budur. Aktif rolü, özünde kapitalizmin ekonomik sisteminin -ücret köleliği sisteminin ve işçilerin dizginsiz sömürülmesinin- kapsamlı bir şekilde korunmasına indirgenmektedir.

SSCB'de sosyalist temele uygun olarak oluşturulan sosyalist üstyapı, temelde farklı bir rol oynamaktadır.

Sosyalist üst yapı ve her şeyden önce Komünist Parti önderliğindeki sosyalist devlet, eski temeli ve sömürücü sınıfları ortadan kaldırmak ve yeni, sosyalist temelin, yeni toplumsal düzenin zaferini sağlamak için her türlü önlemi aldı.

J. V. Stalin şöyle yazıyor: “Son 30 yılda Rusya'daki eski, kapitalist temel tasfiye edildi ve yeni, sosyalist bir temel inşa edildi. Buna göre, kapitalist temelin üzerindeki üst yapı tasfiye edildi ve sosyalist temele karşılık gelen yeni bir üst yapı oluşturuldu. Sonuç olarak, eski siyasi, hukuki ve diğer kurumlar yeni, sosyalist kurumlarla değiştirildi . “ 1 ¹

Sosyalist üst yapı, sosyalist tabanın kapsamlı bir şekilde korunması, güçlendirilmesi ve daha da geliştirilmesi işlevlerini yerine getirir.

Dolayısıyla, temel yapının üst yapıya göre belirleyici rolü ve üst yapının temel yapıya göre aktif rolüyle ifade edilen genel tarihsel model, sosyalist toplumda tamamen korunmaktadır. Sosyalist üst yapı, kendi sosyalist temeli üzerine kuruludur ve onun tarafından belirlenir.

Proletarya diktatörlüğü ve proletarya diktatörlüğü sisteminde önde gelen güç olarak Komünist Parti, sosyalist tabanın zaferinden önce ortaya çıkmış ve zaferinin belirleyici koşulu olmuştur. Proletarya diktatörlüğü, kapitalist üretim ilişkilerinin çöküşü sırasında, kapitalist tabanın çöküşü sırasında, sosyalist ekonomik sistemin oluşumundan önce ortaya çıkar. Burada, burjuva devrimine kıyasla sosyalist devrimin benzersizliğini, kapitalist tabanın oluşumuna kıyasla sosyalist tabanın oluşumunun benzersizliğini ve dolayısıyla

¹ I. Stalin. Marksizm ve Dilbilim Sorunları, s. 6.

sosyalist tabanın yaratılmasında en önemli siyasi üst yapı olarak sosyalist devletin özel rolünü görüyoruz.

Kapitalist ekonomik temel, feodalizm içinde kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Bu, hem kapitalizmin hem de feodalizmin üretim araçlarının özel mülkiyetine dayanmasından kaynaklanmaktadır. Sosyalist bir ekonomik temelin oluşturulması ise farklı bir konudur. Kapitalizm içinde kendiliğinden ortaya çıkamaz ve çıkamaz da, çünkü onun temel karşıtını, en radikal, devrimci reddini temsil eder.

Kapitalizm içinde, sosyalist bir temel oluşturmak için gerekli olan yalnızca maddi üretim güçleri kendiliğinden ortaya çıkar. Kapitalizmin ulusal ve küresel ölçekte sağladığı büyük emek sosyalleşmesi olmadan sosyalizm imkansız olurdu. Ancak bu emek sosyalleşmesi, kapitalist toplumda kapitalist özel mülkiyet temelinde yaratılır. Bu emek sosyalleşmesi, sosyalizm için, sosyalist temel için gerekli maddi ön koşullardan yalnızca biridir. Bu temelin yaratılması, en önemli ön koşulu olarak, sosyalist bir devrimi, gaspçıların şiddetli bir şekilde gasp edilmesini ve proletarya diktatörlüğünün kurulmasını gerektirir. İkincisi, sosyalist bir ekonominin yaratılması, şekillenmesi ve zaferi için belirleyici siyasi araçtır.

Sovyet devleti, kapitalist temeli yıkmaya ve sosyalist bir ekonomi kurma konusundaki büyük rolünü ancak üretim ilişkileri ile üretici güçlerin doğası arasındaki zorunlu uyumun ekonomik yasasına dayanarak yerine getirebildi. İşçi sınıfı, üretim ilişkilerini üretici güçlerin gelişim düzeyiyle uyumlu hale getirmek, sosyalist bir temelin kurulmasına yardımcı olmak ve daha sonra bu temelin zaferinden sonra onun sağlamlaşmasını ve gelişmesini kolaylaştırmak için sosyalist bir devlete ihtiyaç duyuyordu.

Sosyalist devletin, bir bütün olarak sosyalist üstyapının bu özel rolü, sosyalist sistemin kamuya ait, sosyalist mülkiyete, tüm ulusal ekonominin ulusal ölçekte planlı örgütlenmesine dayanmasından kaynaklanmaktadır. Sosyalist ekonomik

sistem, kendiliğinden gelişen, öngörülemez durumlaradır.

Kapitalist sistemde üretim araçlarının özel mülkiyetine dayalı olarak ekonomik yasalar kendiliğinden işlerken, sosyalist sistem, objektif ekonomik yasaların bilinçli uygulanmasına dayalı olarak tüm ulusal ekonominin bilinçli, planlı ve merkezi yönetimini varsayar. Bu yönlendirici ve örgütleyici rol sosyalist devlet tarafından yerine getirilir.

Ancak sosyalizm altında üstyapının bu özel rolüne rağmen, sosyalist toplumda, sosyalist üstyapıya ilişkin olarak tabanın belirleyici rolü nihayetinde burada kalmaktadır. Sosyalist devlet, Sovyet toplumunun ekonomik temelinde meydana gelen değişikliklere yanıt olarak biçimini ve işlevlerini değiştirerek gelişti. Sosyalist tabanın -yani sosyalist üretim ilişkilerinin- güçlenmesi temelinde, on milyonlarca insanın sosyalist bilinci ve yeni sosyalist görüşler de pekişti.

Marksistler üstyapıdan bahsettiklerinde, onu oluşturan tüm unsurları -siyasi, hukuki, estetik ve felsefi görüşleri ve bunlara karşılık gelen kurumları- kastederek. Bu karmaşık ve geniş sosyalist üstyapının oluşumu ve pekiştirilmesi süreci, Sovyet iktidarının kurulmasından hemen sonra tamamlanmamıştır. Bu süreç son 30 yıldır devam etmektedir. Sosyalizmden komünizme geçiş sürecinde bile, Komünist Parti, Sovyet devleti ve sosyalist toplumdaki tüm ilerici figürler, Sovyet halkının bilincindeki kapitalizmin kalıntılarına, emeğe karşı sosyalist olmayan tutuma, nüfusun geri kalmış kesimindeki sosyalist mülkiyete karşı gevşek tutuma ve eski geleneklerin ve burjuva ahlakının kalıntılarına karşı mücadele etmek zorundadır.

Bu durum, bilinç düzeyinin varoluşun gerisinde, maddi yaşam koşullarının gelişiminin gerisinde, sosyalist temellerin gelişiminin de dahil olduğu bir gecikmeyi ortaya koymaktadır.

Marksizm, üst yapıyı tanımlarken siyasi, hukuki ve diğer görüşlere öncelik verir. Siyasi, hukuki ve diğer kurumlar, ilgili siyasi, hukuki ve diğer görüşlerden doğar ve bunlara bağlıdır. Bu, olayların tarihsel seyrine karşılık gelir.

Toplumsal gelişme sürecinde, toplumun maddi gelişim ihtiyaçlarının bir ifadesi olarak, önce yeni, ilerici siyasi, hukuki ve diğer toplumsal görüşler ortaya çıkar, ardından bu görüşlere karşılık gelen kurumlar oluşur. Başlangıçta, kapitalist üretim biçiminin çelişkileri ve bunun sonucunda ortaya çıkan proletaryanın sınıf mücadelesi ile bilimsel gelişme temelinde, proletarya diktatörlüğü fikri, Marksist proletarya diktatörlüğü doktrini ortaya çıktı. Milyonlarca insanın bilincini ele geçiren bu proletarya diktatörlüğü fikri, maddi bir güç haline geldi. Sosyalist devrimin sonucu olarak, proletarya diktatörlüğü ve kurumları gerçekte kuruldu.

Üst yapı her zaman insanların bilinçli faaliyetlerinin sonucu olarak yaratılırken, temel (sosyalizm öncesinde) kendiliğinden ortaya çıkıp şekillenmiştir.

Bilindiği üzere, eski, ölmekte olan üst yapı, devrimci dönemlerde, kendiliğinden toplumsal gelişmenin yerini devrimci kitlelerin bilinçli faaliyetinin aldığı zamanlarda, bir bütün olarak yıkılır, tasfiye edilir.

Eski, tasfiye edilmiş üst yapının yerine, devrimci sınıf bilinçli olarak yeni, ortaya çıkan bir temel üzerine yeni bir üst yapı yaratır. Yeni üst yapının bireysel unsurları (yeni siyasi, hukuki ve felsefi görüşler, ilerici fikirler) devrimden önce bile ortaya çıkar. Ancak yeni üst yapı, bir dizi siyasi, hukuki ve diğer fikirler ve bunlara karşılık gelen siyasi, hukuki ve diğer kurumlar olarak, tam olarak devrim sırasında yaratılır. V. I. Lenin, “Boykota Karşı” adlı makalesinde şöyle yazmıştır:

“İnsan gelişiminde devrimci dönemlere verilen yüksek değer, Marx’ın genel tarihsel görüşlerinden kaynaklanmaktadır: Tam da bu dönemlerde, sözde barışçıl gelişme dönemlerinde yavaş yavaş biriken sayısız çelişki çözülür. Tam da bu dönemlerde, farklı sınıfların toplumsal yaşam biçimlerini belirlemedeki doğrudan rolü en güçlü şekilde kendini gösterir ve yenilenen üretim ilişkileri

temelinde uzun süre devam eden bir siyasi 'üstyapının' temelleri atılır. ¹

Rusya'daki sosyalist devrim sırasında, eski burjuva üretim ilişkileri ortadan kaldırılırken, Komünist Parti önderliğindeki işçi sınıfı, proletarya diktatörlüğünü kurup güçlendirerek yeni bir siyasi üstyapının temellerini attı. Bu yeni siyasi üstyapı, yani Sovyet devleti, eski ekonomiyi yeniden düzenlemede ve yeni, sosyalist bir ekonomi yaratmada belirleyici bir kaldiraç oldu.

Sosyalist üretim ilişkileri, tüm sosyalist üstyapının, yani sosyalist toplumun siyasi, hukuki, felsefi, sanatsal görüşlerinin ve bunlara karşılık gelen siyasi, hukuki ve diğer kurumlarının gerçek, sağlam temelidir.

Popüler Marksist literatürde ve eğitim pratiğinde, bilimsel bilginin tüm alanları da dahil olmak üzere toplumsal bilincin tüm biçimleri genellikle koşulsuz olarak üst yapıya atfedilmiştir. Üst yapı çoğu zaman çok geniş yorumlanmış ve dil de yanlış bir şekilde dahil edilmiştir. Bu, dilbilim alanında trajik sonuçlara yol açan ciddi bir hataydı.

Bilimlerin ortak noktası, insan ve insanlıktan bağımsız, nesnel gerçeği bize sunmakla yükümlü olmaları ve bunu gerçekten de yapmalarıdır. Hem doğa hem de sosyal bilimler, insan iradesinden bağımsız olarak gerçekleşen süreçleri yansıtan yasaları keşfetmekle yükümlüdür. Bu ilk noktadır. İkincisi, bilimin gelişimi cehaletten bilgiye, daha az eksiksiz gerçekten daha eksiksiz gerçeğe, göreceli gerçekten mutlak gerçeğe doğru ilerler. Burada, tüm bilimlerin gelişiminde bir süreklilik, bir bağlantı vardır. Her bilim insanı kuşağı, seleflerinin omuzlarında yükselir. Bu model, tüm bilgi alanlarında eşit derecede mevcuttur. Bu nedenle, tüm bilimler—hem doğa hem de sosyal bilimler—diğer sosyal bilinç biçimlerinden farklı olarak, temel ve üstyapı ile özel bir ilişkiye sahiptir. Ancak bu ortak noktayı kurarken, doğa ve sosyal bilimler arasındaki farklılıkları gözden kaçırmamalıyız.

¹ V. I. Lenin. Eserleri, cilt 13, s. 229. 4. baskı.

Araştırma konularındaki farklılık, sosyal bilimler ve doğa bilimlerinin doğasındaki farklılığı, üretime, temele, üst yapıya ve sınıflara yönelik farklı yaklaşımlarını da belirler. V. I. Lenin, geometrik yasaların sınıf çıkarlarını etkilemesi durumunda, bunlara itiraz edileceğini yazmıştır. Eğer öyle olsaydı... Ancak bu aksiyomlar ve birçok doğa yasası (mekanik, fiziksel ve kimyasal yasalar) genellikle sınıf çıkarlarını doğrudan etkilemez ve bu ölçüde, amaçlarına aykırı farklı üretim biçimlerine hizmet edebilirler. Sosyal bilimlerde durum farklıdır. Burada, araştırmanın konusu olan mülkiyet ilişkileri, emek sorunları, ücretler, devlet sorunları, hukuk vb. doğrudan sınıf çıkarlarını etkiler.

Sosyal bilimler, belirli bir sınıfın çıkarlarının teorik ifadesi, siyasi ideolojisinin ifadesi ve gerekçelendirilmesidir. Örneğin, burjuva siyasi ekonomisi, burjuva “sosyolojisi” ve devlet ve hukuk teorileri, burjuvazinin siyasi ideolojisini ifade eder. Kapitalist temelin zemininde gelişirler ve bu nedenle, onun üzerinde yükselen burjuva üst yapısının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu üst yapıya ait olmalarının nedeni, nesnel ekonomik ve diğer sosyal yasaların bilimsel bilgisini içermeleri değildir; hayır, burjuva siyasi ekonomisi, sosyoloji ve devlet teorisi bu nesnel yasaları bilmez. Bu üst yapıya ait olmalarının veya onunla ilişkili olmalarının nedeni, burjuvazinin siyasi, hukuki ve felsefi görüşlerini ifade etmeleridir.

İşçi sınıfı ideologları Marx ve Engels, burjuva siyasi ekonomisini, burjuva idealist sosyolojisini ve burjuva siyasi ve hukuki teorilerini yıkıcı eleştirilere maruz bıraktılar. Bunların yerine ve onlara karşıt olarak, proletarya siyasi ekonomisini, diyalektik ve tarihsel materyalizmi yarattılar.

Siyasal iktisat, her sosyal bilim gibi, baştan sona taraflıdır; çünkü çekişen sınıfların en temel, hayati çıkarlarına dokunur. Marx, Kapital'in önsözünde şöyle yazmıştı: “Siyasal iktisat alanında, özgür bilimsel araştırma sadece diğer alanlardaki düşmanlarla karşılaşmakla kalmaz. Siyasal iktisadın ele aldığı malzemenin kendine özgü niteliği, özgür bilimsel araştırmaya karşı mücadele alanına insan

ruhunun en şiddetli, en aşâğılık ve en iğrenç tutkularını çağırır; özel çıkarların öfkesini ortaya çıkarır. Bu nedenle, İngiltere Yüksek Kilisesi, parasal gelirinin 1/39'una yapılan saldırılardan ziyade, inanç esaslarının 39 maddesinden 38'ine yapılan saldırıları affetmeyi tercih eder. Günümüzde ateizm bile bir suçtur.” Levi's (küçük bir günah), geleneksel mülkiyet ilişkilerinin eleştirisiyle karşılaştırıldığında” ¹ .

Marx, burjuva siyasi ekonomisinin birçok alanda bilimsel kalabilmesinin ancak proletaryanın burjuvaziye karşı sınıf mücadelesinin gizli kalması ve yalnızca ara sıra kendini göstermesiyle mümkün olduğunu yazar. Ancak proletaryanın hem pratik hem de teorik sınıf mücadelesi, burjuva ekonomisi için giderek daha belirgin ve tehdit edici biçimler almaya başladığı anda, “bilimsel burjuva ekonomisinin sonu geldi. Bundan sonra, şu veya bu teoremin doğru mu yanlış mı olduğu değil, sermaye için yararlı mı zararlı mı, uygun mu uygunsuz mu, polis değerlendirmeleriyle tutarlı mı değil mi olduğu sorusu gündeme geldi. Tarafsız araştırma, paralı tetikçilerin savaşlarına yerini bıraktı ve tarafsız bilimsel araştırma, önyargılı, dalkavukça savunmalarla değiştirildi.” ²

Lenin, burjuva siyasi iktisat profesörlerinin tek bir sözüne bile inanılmaması gerektiğini yazıyor: “Tartışma siyasi iktisadın genel teorisine döndüğünde, ikincisi modern toplumda *epistemoloji kadar parti bilimi haline gelmiştir* . Genel olarak, iktisat profesörleri kapitalist sınıfın bilgili satıcılarından, felsefe profesörleri ise teologların bilgili satıcılarından başka bir şey değildir.” ³

Marx ve Lenin'in burjuva siyasi ekonomisi hakkında söyledikleri, tamamen burjuva “sosyolojisi”, tarih yazımı ve hukuk “bilimleri” için de geçerlidir; bunların hepsi birer takma addır. Burjuva sosyal “bilimi” kapitalist temelden

¹ K. Marx. Kapital, Cilt I , s. 8. Gospolitizdat. 1949.

² Aynı eser, s. 13.

³ V. I. Lenin. Eserler, cilt 14, s. 328.

doğar. Onun tarafından var edilmiştir, ona hizmet eder, onu savunur.

Burjuva sosyal bilimlerine atıfta bulunarak V. I. Lenin şöyle yazmıştır: “...sınıf mücadelesi üzerine kurulu bir toplumda ‘tarafsız’ bir sosyal bilim olamaz. Resmi ve liberal bilimlerin *hepsi bir şekilde* ücretli köleliği savunur ve Marksizm bu köleliğe karşı amansız bir savaş ilan etmiştir. Ücretli köleliğin hüküm sürdüğü bir toplumda tarafsız bilim beklemek, işçilerin ücretlerinin sermayenin kârını azaltarak artırılıp artırılmaması konusunda fabrika sahiplerinden tarafsızlık beklemek kadar aptalca bir saflıktır.”⁴

Gerçek sosyal bilim olan Marksizm, Marx ve Engels tarafından yaratılmış ve Lenin ile Stalin tarafından daha da geliştirilmiştir. Marksizm, işçi sınıfının temel sorularının bilimsel ifadesini, bilimsel siyasi ideolojisini temsil eder. Bu taraflı bilim, kapitalist temelin ve üst yapısının reddi olarak doğmuştur. Sosyalizm altında, Marksist siyasi, hukuki, estetik ve felsefi görüşler, sosyalist temelin üzerinde sosyalist üst yapıyı oluşturur; onu yansıtır ve bu temeli daha da güçlendirmeye ve geliştirmeye hizmet eder. Marksizm, önceki dönemde felsefe de dahil olmak üzere bilimin gelişmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Rasyonel özünü “klasiklerin” siyasi ekonomisinden (emek değer teorisinin unsurları), Hegel’in öğretilerinden (diyalektiğinin rasyonel özü) ve benzerlerinden almıştır. Burjuva sosyal “bilimi”, yani kapitalist temeli savunmak ve ona hizmet etmek için tasarlanmış çeşitli burjuva sosyal ve siyasi teorileri de, ikincisinin tasfiyesiyle birlikte ortadan kaldırılmıştır.

Burjuvaların özel ekonomik ve tarihsel araştırmalarına gelince, Marksizm onlardan yalnızca zengin birikmiş olgusal materyali alır ve Marksizme düşman burjuva sözde bilimsel teorilerini kökünden söker. Sınıf çıkarlarını etkileyen ekonomik ve sosyolojik yasaların keşfi ve uygulanması, gerici güçlerden şiddetli bir direnişle karşılaşır. Toplumsal

⁴ Aynı eser, cilt 19, sayfa 3.

gelişmenin nesnel yasalarının keşfi ve uygulanmasının öncüleri ise ileri sınıflardır.

Sosyal bilimler, sınıf mücadelesinde birer silahtır. Sınıflara ve sınıf mücadelesine karşı tarafsız olamazlar. Siyasi ve hukuki görüşlerin yanı sıra sınıf ideolojisinin de somutlaşmış ve gerekçelendirilmiş hali olarak sosyal bilimler bir üst yapı görevi görür.

Doğa bilimi söz konusu olduğunda durum farklıdır. Doğa bilimi, doğanın bir yansıması, güçlerinin ve yasalarının kavranması olarak, maddi malların üretimi ihtiyacından, teknolojik gelişme ihtiyacından ve doğanın temel güçlerini topluma tabi kılma gerekliliğinden doğmuştur.

Engels, doğa bilimleri ile üretim arasındaki bağlantıyı şu şekilde tanımlar:

Sıralı inceleme yapılması gereklidir.” Doğa bilimlerinin bireysel dallarının *gelişimi*. —*Öncelikle, astronomi* — mevsimler nedeniyle bile—çobanlık ve tarımla uğraşan halklar için kesinlikle gerekliydi. Astronomi ancak *matematik yardımıyla gelişebilir*. Dolayısıyla, matematiğe yönelmek gerekliydi. Daha sonra, tarımın gelişmesinin belirli bir aşamasında ve bazı ülkelerde (Mısır’da sulama için su temini), özellikle şehirlerin, büyük binaların ortaya çıkması ve zanaatların gelişmesiyle birlikte *mekanik de gelişti*. *Kısa süre sonra gemicilik ve savaş için de gerekli hale geldi*. *Bu durum*, matematiğin yardımını gerektirir ve böylece gelişimini belirler. Dolayısıyla, en başından beri, bilimlerin ortaya çıkışı ve gelişimi üretimle belirlenir.”¹.

Antik dünyada durum böyleydi. Köle toplumunun çöküşü ve yıkılışı, kültür ve bilimde de bir gerilemeyle birlikte gerçekleşti. Feodalizmin ilk yüzyılları, bilimsel düşüncenin zulmüyle, dinsel bağnazlığın, teolojinin ve skolastisizmin mutlak egemenliğiyle damgasını vurdu. Ancak Orta Çağ’ın karanlık gecesinden sonra bilim, yenilenmiş bir güçle yeniden doğdu ve bu mucizeyi bir kez daha üretime borçluyuz, diye yazıyor Engels.

¹ K. Marx ve F. Engels. Eserler, Cilt XIV , s. 438.

Toricelli'nin hidrostatik çalışmalarının tamamı, İtalya'daki (Lombardiya) dağ derelerinin düzenlenmesi ve hidrolik yapıların gerekliliğinden kaynaklanmıştır.

Elektrik hakkındaki bilginin gerçek anlamda gelişmesi, ancak endüstriyel amaçlar için pratik kullanımının sağlanmasıdan sonra başladı. Teknolojik ilerleme ihtiyaı, üretimle doğrudan ilgili doğa bilimleri ve mühendislik bilimlerinin gelişimini tetikliyor.

Dolayısıyla, doğa bilimlerinin, doğa yasaları, şeylerin fiziksel, kimyasal ve diğer özellikleri hakkındaki bilgi bütünü olarak özelliklerinden biri de, st yapıdan farklı olarak, sadece temel üzerinden değil, doğrudan da üretimle, üretim süreciyle bağlantılı olmasıdır.

Hem kapitalist hem de sosyalist toplumlardaki tüm modern büyük ölçekli sanayi, ortaçağ zanaatlarından farklı olarak, doğa bilimlerinin ve bilimsel verilerin bilinçli bir şekilde uygulanmasına dayanmaktadır. Bilimin uygulanması ve kullanımı olmadan, modern büyük ölçekli sanayi bir gün bile var olamazdı. Bu durum özellikle makine mühendisliği, elektrik mühendisliği, kimya üretimi, askeri üretim, kömür madencililiği, petrol üretimi ve diğerleri gibi sektörler için geçerlidir.

Sosyal bilimler ve toplumsal gelişme yasalarının anlaşılması, toplumun ileri sınıfı olan işçi sınıfının, sosyalist devrimde zafer kazanmak ve sosyalist devrimden sonra sosyalizm ve komünizmi inşa etmek için toplumsal gelişmenin seyrini bilinçli olarak etkilemesini sağlar. Doğanın yasalarını yansıtan doğa bilimleri ise, toplumun doğanın temel güçlerinden -rüzgar, ısı, buhar ve elektrik gücünden- yararlanmayı ve atom enerjisini, maddenin mekanik, fiziksel ve kimyasal özelliklerini kullanmayı mümkün kılar.

Mekanik, fizik, kimya ve tarım biyolojisi de dahil olmak üzere doğa bilimleri, insanlığın zengin pratik ve endüstriyel deneyimini sentezler. Marx, bilimi toplumsal gelişmenin evrensel manevi ürünü veya soyut özetinde genel tarihsel gelişmenin ürünü olarak adlandırmıştır. Zanaatkarın ve köylünün pratik, endüstriyel deneyimi son derece sınırlı, ilkel

ve rutin olup, nesilden nesile, babadan oğula aktarılan üretim becerileri, alışkanlıklar ve geleneklerde somutlaşırken, bilim tüm insan deneyiminin en iyi başarılarını yoğunlaştırır ve bilimsel olarak sentezler.

Teorik düşünceye dayalı ileri bilimin ayırt edici özelliği, yalnızca insanlığın geçmiş deneyimlerini genelleştirmekle kalmayıp, bu deneyimlere dayanarak hem bilimin kendisinin hem de teknolojinin ve genel olarak üretken güçlerin gelişiminde yeni yollar çizmesidir. Buhar gücünün, elektriğin ve atom altı enerjinin keşfi, yeni kimyasal elementlerin, yeni cevher ve mineral yataklarının ve bunların faydalı fiziksel ve kimyasal özelliklerinin keşfi; tüm bunlar, ileri bilimin gücünü ve üretken güçlerin gelişimindeki rolünü göstermektedir.

Marx, kapitalist üretimin gelişimini şu şekilde tanımlamıştır: “Bu merkezileşmeyle, yani birçok kapitalistin az sayıda kişi tarafından mülksüzleştirilmesiyle el ele giderken, iş sürecinin kooperatif biçimi giderek daha geniş ve büyük ölçekte gelişir ve bilimin bilinçli teknik uygulaması gelişir...”¹.

Tekelci kapitalizm çağında, tekeller, kapitalistlerin zenginleşmesine yol açmadığı sürece, bilimin ve bilimsel buluşların gelişimini ve uygulamasını kısıtlar ve doğrudan engeller. Ancak emperyalizm çağında bile, sanayi ve tarımda bilimsel verilerin uygulanması ve kullanımı olmadan büyük ölçekli üretim var olamaz. Artı değer üretiminin artması da bilim ve teknolojinin gelişmesine bağlıdır. Marx'ın yazdığı gibi, emek verimliliğinin gelişmesi, bilim ve teknolojinin ilerlemesiyle birlikte gerçekleşir.

Sosyalizm ve komünizme geçiş döneminde bilimin rolü ve kapsamı özellikle büyüktür. Burada, maddi üretimden ekonomik temele ve üstyapıya kadar tüm toplum, tüm bilimsel başarıların ve doğal ve sosyal gelişme yasalarının bilinçli bir şekilde uygulanması ve kullanılması temelinde yaratılır ve geliştirilir.

¹ K. Marx. Kapital, cilt 1, s. 766.

Üst yapının özelliği, topluma belirli fikirler sunması ve buna karşılık gelen kurumlar yaratmasıdır. Doğa bilimleri de fikirler ve teoriler üretir, şeylerin ve olayların gerçek, somut ilişkilerini ve bağlantılarını yansıtan yasaları ve ilkeleri anlar ve formüle eder. Ancak doğa bilimlerinin, uygulamalı mühendisliğin (mekanik, makine mühendisliği, fizik, kimya, toprak bilimi, agrobiyoloji) ve diğer bilimlerin üretime uygulanması, yalnızca fikirler ve teorik ilkeler değil, aynı zamanda yeni makine türleri, yeni ürün türleri, yeni bitki çeşitleri ve yeni hayvan ırkları da ortaya çıkarır. Jeologlar, yer altındaki yeni zenginlikleri, cevher, mineral ve nadir metal yataklarını araştırır, tanımlar ve keşfeder ve bunları insanlığın hizmetine sunar. Marx'ın yazdığı gibi, kimyadaki her ilerleme, yararlı maddelerin sayısını ve zaten bilinen maddelerin yararlı uygulamalarının sayısını artırır.

Sovyet bilim insanları ve mühendisleri, modern bilimin en son gelişmelerini kullanarak ve bunları daha da ileriye taşıyarak yüzlerce yeni makine, alet takımı ve türbin türü yarattılar; Sovyet kimyagerleri doğada bulunmayan yeni hammadde (plastik) ve ikame maddeleri icat ettiler.

Modern kimya, katı yakıtları (kömür) sıvıya dönüştürmeyi başarmış ve petrolden yüzlerce faydalı ürün üretilmektedir. İnsanlık bu başarıyı geliştirmiş bilime borçludur.

Büyük Michurin ve onun seçkin öğrencisi ve takipçisi Akademisyen T. D. Lysenko, binlerce diğer bilim insanıyla birlikte, tarımsal biyoloji bilimini geliştirerek yeni bitki çeşitleri geliştirdiler ve geliştirmeye devam ederek ürün verimini artırdılar. Sovyet toprak bilimcileri, en ileri bilimsel yöntemleri geliştirerek toprak verimliliğini artırmak için çalışıyorlar. Kapitalizmden sosyalizme geçiş, bilim ve endüstri arasında mümkün olan en büyük yakınlaşmayı ifade eder. Önde gelen Sovyet bilim insanları, bilimin üretim ve uygulamadan ayrılmasına karşı mücadele ediyor ve bilim ile endüstri arasında azami ve kapsamlı bir bağlantıyı savunuyorlar.

Bilim ve üretim arasındaki uçurum doğal değildir. Doğal bilimlerin yasalarını büyük ölçekli sanayiye ve bir ölçüde

tarıma uygulayarak, işçi sınıfının sömürsünü yoğunlaştırmak amacıyla, kapitalizm, uzlaşmaz doğası ve kapitalizm altında zihinsel ve fiziksel emek arasındaki derinleşen karşıtlık nedeniyle, toplumun birincil üretim gücü olan işçiler ile bilim arasındaki uçurumu genişletir.

Sadece sosyalizm ve komünizm, bilim ve emek arasında yakın bir ittifak kurarak ve tüm işçilerin kültürel ve teknik seviyesini yükselterek bu açığı kapatabilir.

Üretimin ve sosyalist toplumun üretici güçlerinin gelişimi ile doğa bilimlerinin gelişimi birçok ortak noktaya sahiptir: Her ikisi de doğanın temel güçlerinin toplumsal gelişmenin çıkarlarına tabi kılınmasına, bu güçlerin toplumun hizmetine dönüştürülmesine yol açar. Kapitalizmin çatışmacı toplumsal oluşumunda üretim, artı değer üretimi olarak işlev görürken, bilim ve doğa bilimleri sermayeye hizmet ederek artı değer üretimini artırır.

Zihinsel ve fiziksel emek arasındaki antagonizmin ve karşıtlığın ortadan kalktığı sosyalizmde, bilim ve üretimin birliği özellikle belirginleşir.

Doğa bilimleri ve teknoloji ile üretim arasındaki bu doğrudan bağlantıda, bu bilim dalları ile temele hizmet eden ve üretimle yalnızca dolaylı olarak, temel aracılığıyla bağlantılı olan ideolojik üst yapı arasındaki fark ortaya çıkmaktadır.

Doğa bilimi ve yasaları, hem kapitalist hem de sosyalist üretime, işçilerin sömürülmesinin amaçlarına, kapitalistlerin kârlarını güvence altına alma ve işçilerin maddi refahını artırma, sürekli artan maddi ve kültürel ihtiyaçlarını karşılama amacına, emperyalist saldırganların elinde yıkım amacına ve Sovyet halkının elinde yaratıcı, sosyalist emek amacına eşit derecede hizmet edebilir.

Pasteur'ün ülkemizdeki büyük keşfi, hastalıklarla ve salgınlarla mücadele amacına hizmet ederken, bakteriyolojik savaş hazırlığı yapan Amerikan emperyalistlerinin elinde binlerce ve milyonlarca insanın yok edilmesine hizmet etmektedir.

Köle toplumunda geliştirilen Öklid geometrisi, hem kapitalist hem de sosyalist üretime eşit derecede hizmet etmiş ve etmeye devam etmektedir. Bu açıdan, doğa bilimleri bir bakıma teknoloji ve makineleri anımsatmaktadır. Kapitalizm altında, doğa bilimleri, makineler gibi, işçilerin karşısında düşmanca bir güç, sermayenin elindeki bir güç olarak yer alır. Marx, kapitalizmin zihinsel ve fiziksel emeğin bölünmesini düşmanca karşıtlıklara indirgediğini savunur: “Doğada baş ve el aynı organizmaya ait olduğu gibi, emek sürecinde de zihinsel ve fiziksel emek birleşir. Daha sonra ayrılırlar ve düşmanca bir karşıtlığa ulaşırlar.” ^{Büyük} ölçekli endüstri, bilimi, bağımsız bir üretim potansiyeli olarak, emekten ayırır ve sermayeye hizmet etmeye zorlar. Böylece Marx, bilimi, yalnızca kapitalist üretim biçiminin düşmanca doğası nedeniyle işçiye karşı bağımsız, düşmanca bir güç olarak ortaya çıkan üretim güçlerinden, potansiyellerinden biri olarak nitelendirir.

Sermaye, makineleri, teknolojiyi, bilimsel buluşları ve bilimi, işçi sınıfına karşı bir köleleştirme gücü, bir sömürü ve tahakküm aracı olarak konumlandırır.

Bilim, doğası gereği, milyonlarca insanın çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmeye, doğa ve onun temel güçleri üzerindeki güçlerini artırmaya; insanların entelektüel ufuklarını genişletmeye çağırılır. Ancak kapitalizm altında, burjuvazinin elindeki bilim, köleleştirme, sömürü ve yıkım gücüne dönüşmüştür.

Marx şöyle yazıyor: “İnsanlık bir bütün olarak doğa üzerinde giderek daha büyük bir güç kazanırken, birey diğer insanların veya kendi alçaklığının kölesi haline geliyor. Bilimin saf ışığı bile cehaletin karanlık arka planına karşı parlamıyor gibi görünüyor... Modern endüstri ve bilim ile yoksulluk ve gerileme arasındaki bu antagonizm, çağımızın üretken güçleri ile toplumsal ilişkileri arasındaki bu antagonizm, somut, ezici ve inkar edilemez bir gerçektir . “ ¹

¹ K. Marx. Kapital, cilt 1, sütun 511.

Doğa bilimleri alanındaki en büyük keşifler, yaratılış amacına, üretken güçlerin gelişimine ve tüm toplumun, tüm insanlığın refahının azami ölçüde artmasına hizmet etmelidir.

Kapitalizm altında, insan dehasının büyük keşifleri yıkım ve yok etme amacına hizmet eder. Bilim -en büyük kültürel başarı- kapitalizm altında dünya kültürünün tüm kazanımlarını yok etmenin bir aracı haline gelmiştir. Amerika Birleşik Devletleri önderliğindeki gerici, emperyalist kamp, ulusları atom bombasıyla tehdit etmektedir. İnsanlık ve barışsever uluslar, savaş kışkırtıcılarını dizginlemeye ve insan dehasının en yüksek başarılarının, büyük bilimsel keşiflerin, yalnızca halka ve barışçıl amaçlar için maddi mal üretme görevine hizmet edeceği toplumsal ilişkiler kurmaya çağrılmaktadır.

Sadece sosyalizm altında bilim, topluma, tüm insanlara hizmet eder hale gelir. Sadece sosyalist bir toplumda zihinsel ve fiziksel emek arasındaki karşıtlığın ortadan kaldırılması süreci gerçekleşir. Burada, bilimin saf ışığı, on milyonlarca insanın ilerici kültürel ve teknik gelişiminin fonunda parlar.

Sosyalizmde, sosyalist üretim ilişkilerine dayalı olarak, doğanın güçleri özgür insanların egemenliğine tabi kılır. Marksizmin kurucularının büyük öngörüsü gerçekleşiyor: İnsanlar ancak kendi toplumsal ilişkilerinin efendisi olduklarında doğanın da gerçek efendisi olabilirler.

Bilim ve teknolojideki son gelişmeler doğrultusunda, SSCB'de giderek daha fazla dev hidroelektrik santrali inşa ediliyor ve bu santraller sanayi ve tarıma ucuz elektrik sağlıyor.

Sermayenin tutsağı ve kölesi olan bilim, sosyalizm altında prangalarından ve zincirlerinden kurtularak ilk kez özgür ve güçlü bir güç haline geldi ve fiziksel emekle yeniden birleşti. Sonuç olarak, sosyalizm altında bilimin rolü muazzam derecede büyüdü ve daha da büyüyecek. SSCB'de bilim, sosyalist toplumda üretimin tüm alanlarına, kamusal yaşamın tüm yönlerine giderek daha fazla entegre ediliyor.

¹ K. Marx, F. Engels. Seçilmiş Eserler, cilt 1, s. 318 .

Sosyalist sanayinin geleceği, fabrikaların ve tesislerin devasa bilimsel laboratuvarlara dönüşmesinde yatmaktadır; burada komünist toplumda mühendis ve teknisyen seviyesine yükselmiş milyonlarca işçi, bilim ve teknolojinin en son başarılarına dayanarak, yüksek verimliliğe sahip devasa makine sistemlerini işletecek, bol miktarda maddi mal üretecek ve aynı zamanda bilim ve teknolojinin gelişiminde yeni yollar açacaktır. Bugün zaten komünizmin sayısız filizini görüyoruz. Yarın daha da fazlası olacak.

Ancak dönüşüme uğrayacak olanlar sadece sosyalist fabrikalar, tesisler, kolektif çiftlikler ve devlet çiftlikleri olmayacak. Fizik, kimya, biyoloji ve diğer laboratuvarlar da, gelişmiş makinelerle donatılmış, devasa sosyalist işletmelere dönüştürülecek; buralarda bir bilim insanı ordusu doğadan sürekli yeni sırlar çıkaracak, sürekli yeni kalıplar keşfedecek.

Sovyet bilim insanları, Parti tarafından belirlenen görevi başarıyla yerine getiriyorlar: yakın gelecekte yurtdışındaki bilimsel başarıları yakalamak ve aşmak, bilimsel bilginin tüm dallarında dünyada birinci sırayı almak.

Sovyet bilim insanlarının, Parti ve Sovyet hükümeti tarafından önlerine konulan en karmaşık görevleri, tarihin en kısa süresinde başarıyla çözmeleri, Sovyet biliminin artan gücüne ve yalnızca sosyalizmin bilimin gelişmesi için en uygun koşulları yarattığı gerçeğine tanıklık etmektedir.

Burjuva toplumunda, üretim mekanizmasının yalnızca kısmen kullanıldığı, fabrikaların ve tesislerin kapatıldığı, ekili alanların azaltıldığı ve mahsullerin yok edildiği durumlarda, kapitalistler bilimin gelişmesi ve yeni, daha verimli makinelerin ve makine aletlerinin yaratılmasıyla ancak kâr vaat ettiği ölçüde ilgilenirler. Tersine, yeni teknoloji daha büyük kârlar vaat etmiyorsa, kapitalizm yeni teknolojiye karşı çıkar ve el emeğine geçişi destekler. Her şeyden önce, kapitalistlerin kâr elde etme çıkarları, burjuva ülkelerinde bilimin gelişmesinin kaynağı ve teşvik edicisi olarak hizmet eder.

Kapitalist ülkelerde, bilimin gelişimi günümüzde modern kapitalizmin temel ekonomik yasası tarafından

belirlenmektedir. Bu yasanın temel özellikleri ve talepleri, belirli bir ülkenin nüfusunun çoğunluğunun sömürülmesi, yıkımı ve yoksullaştırılması yoluyla; diğer ülkelerin, özellikle geri kalmış ülkelerin halklarının köleleştirilmesi ve sistematik olarak yağmalanması yoluyla; ve nihayetinde, azami karı sağlamak için kullanılan savaşlar ve ulusal ekonominin militarizasyonu yoluyla azami kapitalist karı sağlamaktır.

Sosyalizm altında, bilimin kapsamlı gelişimi ve üretken güçlerin büyümesi için sınırsız fırsatlar yaratılmıştır. Sosyalist bir toplumda bilim halka hizmet eder. Halkla ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır; tüm ulusun bilim gelişiminde payı vardır. Bu nedenle, bilimin ilerlemesine sadece profesyonel bilim insanları değil, milyonlarca işçi ve kolektif çiftçi de katılır.

Sosyalizm altında bilimin gelişimi, tüm toplumsal gelişmeler gibi, sosyalizmin temel ekonomik yasasına tabidir; bu yasanın temel özellikleri ve gereklilikleri, en yüksek teknoloji temelinde sosyalist üretimin sürekli büyümesi ve iyileştirilmesi yoluyla, toplumun tamamının sürekli artan maddi ve kültürel ihtiyaçlarının azami düzeyde karşılanmasını sağlamaktır.

Doğa bilimi, insandan ve insanlıktan bağımsız olarak doğanın nesnel yasaları hakkında bilgi sağladığı ölçüde, sınıf veya parti temelli hiçbir şey içermez. Öklid geometrisi açısından, Lomonosov ve Mendeleyev tarafından keşfedilen yasalar, herhangi bir sınıf temelli anlamdan yoksundur.

Ancak bilimde, nesnel yasaların, pratikle test edilmiş ve kanıtlanmış nesnel gerçeklerin yanı sıra, yasaların teorik bir yorumu, bunlardan çıkarılan genel teorik felsefi sonuçlar da vardır; kısacası, bilimin felsefi, ideolojik temelleri de mevcuttur. Bu genel teorik, felsefi sonuçlar, yasaların yorumu gibi, sınıfların dünya görüşünü doğrudan ifade eder ve materyalist, bilimsel, yani doğru olabilir; ancak idealist, metafizik, yani bilim karşıtı da olabilirler.

İlerici, gerçek bilim her zaman materyalist olmuştur, temelde idealizme ve dine düşmandır. Kapitalizmin çöküşü nedeniyle modern burjuva toplumundaki baskın bilimsel

eğilim, gerici felsefi ve idealist temellere dayanan gerici bir eğilimdir. Burjuvazi ve onun bilgili uşakları bilime mistisizm ve idealizmi sokarlar.

Elektron gibi fizikteki bu olağanüstü keşfin, insan bilgisinin sınırsızlığının sayısız kanıtından biri olarak hizmet ettiği ve etmeye devam ettiği iyi bilinmektedir. Bu keşif, diyalektik materyalizmin doğruluğunu ve geçerliliğini tekrar tekrar teyit etmektedir. Buna karşılık, felsefi idealizm—Maçizm—üzerine kurulu burjuva gerici fizikçiler, din adamlarını memnun etmek için bu büyük bilimsel keşiften, bilginin öznelliği, nesnel yasaların yokluğu, “maddenin kaybolması” vb. konularda bilim karşıtı, idealist sonuçlar çıkarmışlardır. Burjuva gerici fizikçiler ayrıca Einstein’ın görelilik teorisini de idealist bir şekilde yorumlayarak, evrenin sonluluğu, elektronun özgür iradesi vb. konularda din adamlarına özgü iddialara başvurmuşlardır.

V. I. Lenin, burjuva toplumunda fiziğin krizini analiz ederken şunları yazdı:

“Özetle, bugünün 'fiziksel' idealizmi, tıpkı dünün 'fizyolojik' idealizmi gibi, yalnızca bir bilim dalındaki bir doğa bilimcileri okulunun, metafiziksel materyalizmden diyalektik materyalizme doğrudan ve bir anda yükselmeyi başaramayarak, gerici bir felsefeye kaydığını gösterir. Çağdaş fizik bu adımı atıyor ve atmaya devam edecek, ancak tek gerçek yönleme ve doğa biliminin tek gerçek felsefesine doğru doğrudan değil, zikzaklar çizerek, bilinçli değil, kendiliğinden, 'nihai hedefini' açıkça görmeden, ona el yordamıyla, istikrarsız bir şekilde, hatta bazen geriye doğru yaklaşarak ilerliyor. Çağdaş fizik doğum sancısı çekiyor. Diyalektik materyalizmi doğuruyor. Doğum sancılı. Canlı ve yaşayabilir bir varlığın yanı sıra, kaçınılmaz olarak bazı ölü ürünler, kanalizasyona gidecek bazı atıklar da üretiyor. Bu tortular, tüm fiziksel idealizmi, tüm ampirik eleştirel felsefeyi, ampirik sembolizmi, ampirik-monizmi vb. içerir.” vb.”¹.

Aynı zamanda V. I. Lenin, fizikteki krizin yalnızca bilimin gelişmesi ve eski kavramların yıkılmasının bir sonucu olmadığını, aynı zamanda kapitalizmin çöküşü ve kapitalist toplumu domine eden gerici, idealist felsefenin bilime zararlı etkisinden kaynaklanan bir kriz olduğunu vurguladı.

İşçi sınıfı ve sosyalist toplum, burjuva bilim insanlarının fizik ve kimya alanındaki özel keşiflerinden faydalanırken, burjuva bilim insanlarının bilime getirdiği yabancı, gerici, idealist ve metafiziksel her şeyi reddedip dışlayarak bunu yaparlar. V. I. Lenin şöyle yazmıştır: ²Kimya, tarih ve fizik gibi özel alanlarda en değerli çalışmaları üretebilen bu profesörlerin felsefe söz konusu olduğunda *tek bir sözüne bile güvenilemez.*”

Gördüğümüz gibi, Marksizm bize burjuva biliminde ve özellikle burjuva doğa biliminde, doğanın gerçek, hakiki yasaları hakkında doğru, objektif bilgi olarak pratikle doğrulanmış ve kanıtlanmış özel bilgiyi, bilimin felsefi-idealist temellerinden ayırt etmeyi öğretir.

Gerçek bilim ve keşifleri ile idealizm arasında özünde hiçbir bağlantı yoktur; bunlar birbirinin zıt kutuplarıdır. Sadece burjuva gericiler ve bağnazlar, örneğin fizikteki bilimsel keşifler ile idealist hezeyanlar arasında özünde bir bağlantı kurmaya çalışırlar. Gerçek bilim her zaman özünde yalnızca materyalizmle bağlantılı olmuştur ve olacaktır: doğası gereği, yalnızca materyalist olabilir.

Sadece sosyal bilimler değil, felsefi ve ideolojik temelleri nedeniyle doğa bilimleri de sınıf toplumunda sınıfsal ve taraflı bir karakter taşır. Modern fizik, kimya, fizyoloji, biyoloji ve hatta matematik gibi kesin bir bilim bile bu nedenle şiddetli bir mücadelenin arenasıdır; ileri bilim ve temsilcileri ile gerici bilim ve temsilcileri arasında, materyalizm ve idealizm arasında, diyalektik ve metafizik

¹ V. I. Lenin. Eserleri, cilt 14, s. 299.

² Aynı eser, s. 327-328.

arasında bir mücadele. Bu mücadele nihayetinde sınıfların mücadelesini yansıtır.

T. D. Lysenko önderliğindeki Sovyet Michurinist biyologlarının Mendelcilere ve Morgancılara karşı mücadelesi, I. P. Pavlov'un takipçilerinin fizyolojideki gerici, idealist eğilimlere karşı mücadelesi, Sovyet fizikçilerinin bazı fizikçilerimizin idealist tereddütlerine karşı mücadelesi, kimyadaki idealist “rezonans” teorisine karşı mücadele—tüm bunlar, gerici burjuva ideolojisinin etkisine karşı, Sovyet sosyalist ideolojimiz için, ileri bilim için verilen bir mücadeledir.

Sadece diyalektik materyalizm, modern doğa bilimleri için güvenilir, sağlam ve gerçek bir felsefi temel oluşturmaktadır. Sadece bu tek bilimsel felsefe, bilimsel gelişmenin gerçek yollarını göstermektedir. Bu durum, Sovyet fizikçilerinin, biyologlarının, mikrobiyologlarının ve fizyologlarının olağanüstü keşifleriyle kanıtlanmıştır. Bu keşifler, insan bilgisinin sınırsızlığı gerçeğini tekrar tekrar doğrulamaktadır.

Sovyet bilim insanlarını bilimde cesur devrimci başarılarla teşvik eden Komünist Parti, ileri Sovyet biliminin halktan soyutlanmaması, aksine halka hizmet etmesi gerektiğini öğretir.

Gelişmiş Sovyet bilimi, yerleşik bilimsel geleneklerin önemini kavrayarak, bunları bilimin ilerlemesi için ustaca kullanmıştır. Aynı zamanda, bilim dünyasının önde gelen isimleri Marx ve Engels, Lenin ve Stalin'in örneklerini izleyerek, Sovyet bilim insanları yerleşik geleneklere köle olmamışlardır. Eski geleneklerden, varsayımlardan, formüllerden ve önermelerden cesurca koparak bilimde yeni yollar açmışlardır. Bu durum, Sovyet bilim insanlarının fizik, biyoloji ve tarım biyolojisindeki olağanüstü keşifleriyle de kanıtlanmaktadır.

Bilimin bir toplumsal bilinç biçimi olarak ele alınması konusunda hangi sonuca varılabilir?

Doğa bilimleri, üretim, uygulama ve teknolojinin gelişme ihtiyaçlarından doğar. Üretimin gelişmesiyle bağlantılı olarak

gelişir, onunla ilişkilidir ve gelişimini doğrudan etkiler. Bu bilim, hem kapitalist hem de sosyalist üretime eşit derecede hizmet edebilir. Eski temelin ortadan kalkması ve yeni bir temelin ortaya çıkmasıyla yok olmaz veya tasfiye edilmez. Bu nedenle, Öklid geometrisinin, mekaniğin ve makine mühendisliğinin sözde sınıfsal olduğunu, köle sahibi ve feodal geometrinin yerine kendi proleter geometrimizi ve burjuva fiziğinin yerine proleter fiziği yaratmamız gerektiğini düşünen basitleştiriciler ve bayağılaştırıcılarla mücadele etmeliyiz. Bu, nesnel gerçeği reddeden ve gerçeğin yalnızca örgütlenmiş ve uyumlu hale getirilmiş toplumsal deneyim olduğuna inanan Machçı Bogdanov ve Proletkültistlerin düşünce ve önerisidir. Ve mademki burjuvazinin ve proletaryanın deneyimleri farklıdır, o zaman onlar için gerçek ve bilim farklıdır.

Machianlar ve proletkültistler sosyalizmin düşmanlarıydı. Komünist Parti onlara karşı acımasız ve uzlaşmaz bir mücadele yürüttü. Artık Machianlar ve proletkültistler yok, ancak bayağılaştırıcılar ve Talmudcular, dogmatistler ve basitleştiriciler henüz ortadan kaybolmadı. Partimizin ideolojik cephedeki mücadelesi onlara yöneliktir.

Bilimin üretimle, temel ve üstyapıyla ilişkisi ve toplumsal yaşamdaki rolü üzerine incelediğimiz soru, büyük teorik ve pratik öneme sahiptir. Bilimin üretimle, temel ve üstyapıyla olan bağlantılarının doğası sorusuna doğru teorik çözüm, bilimin tarihsel mirasına yönelik tutumu belirler. Bu tutum anarşik, nihilist, Bogdanov-Proletkult, Leninist-Stalinist veya komünist olabilir.

Sosyalist toplum, insanlığın tüm büyük bilimsel başarılarını kabul eder, miras alır, korur ve daha da geliştirir. Ancak doğa bilimleri de dahil olmak üzere her bilimin felsefi ve ideolojik bir temeli, yasaların teorik bir yorumu ve bunlardan çıkarılan sonuçları vardır. Bu teorik ve felsefi temel, ilerici ve materyalist veya gerici ve idealist olabilir. Bilimin bu yönü doğası gereği üst yapısal ve sınıfsaldır.

Sovyet bilimi, Newton'un evrensel çekim yasasını kabul ederken, ilahi bir dürtüye dair saçma iddiasını reddeder. Sovyet bilimi, Darwin'in teorisini bağnazlardan, Amerikan ve

İngiliz gericilerinden ve din adamlarından savunur, ancak aynı zamanda burjuva ideolojisinden ithal edilen Darwinizm unsurlarını (Malthusçuluk unsurları vb.) da reddeder.

Modern Morgancı-Mendelci biyolojik teoriler bilim değil, burjuva bağnazlarının idealist ve metafizik spekülasyonları olan sözde bilimdir. Sovyet bilimi bu spekülasyonları ve “teorileri” bilimsel düşünceyi mistisizm bataklığına sürükleyen ve tarımda üretken güçlerin gelişimini engelleyen sözde bilimsel saçmalıklar olarak reddeder.

Michurin’in keşiflerinin gücü, uygulama, üretim ve üretken güçlerin gelişimiyle olan ilişkilerinde yatmaktadır. Ancak Weismann-Morgan-Mendel teorisi, Tanrı’ya adanmış bir rahibe kadar kısırdır.

Sovyet bilim insanlarının görevi ve acil sorumluluğu, burjuva gerici, idealist ve metafizik teorilere ve etkilere karşı uzlaşmaz bir mücadele yürütmektir.

* * *

Estetik veya sanatsal görüşler, sanat ve edebiyat sorusunu ele alalım. Her şeyden önce, “sanatsal görüşler” ve “sanat” kavramları özdeş midir? Elbette, tamamen özdeş değildir, tamamen örtüşmezler de. Sanatsal görüşler öncelikle sanatta somutlaşır ve ifade edilir, ancak sanatsal görüşler milyonlarca insanın bilincinde de mevcuttur. Sanatsal görüşler ayrıca sanatın kendisine, sanat eserlerine karşı belirli bir tutumu, güzelliğe, sanatın gerçeklikle ilişkisine ve sosyal yaşamdaki rolüne dair belirli görüşleri temsil eder. Belirli bir ekonomik sistemden doğan sanatsal görüşler, bu sistemin üzerinde bir üst yapı oluşturur. Sanat eserleri, edebiyat eserleri, edebiyat eleştirisi ve estetik teoriler aracılığıyla insanlara aşılanırlar.

Estetik görüşler, farklı derecelerde de olsa, herkese, her millete özgüdür. Ancak herkes sanat eseri yaratmaz. Elbette, belirli bir toplumda geçerli olan estetik görüşler, estetik fikirler ve ilkeler, sanat ve edebiyat eserlerinde en tam ifadesini ve somutlaşmasını bulur. Ve bu anlamda, belirli bir

toplumda geçerli olan estetik görüşlerin somutlaşması ve ifadesi olarak sanat ve edebiyat, bir üst yapıdır.

Belirli bir ekonomik temelden doğan sanatsal görüşler, estetik fikirler, teoriler ve ilkeler, o toplumda sanat ve edebiyatın gelişimini yönlendiren bir etkiye sahiptir. Estetik veya sanatsal görüşler ilerici veya gerici, gerçekçi veya biçimci olabilir. Sovyetler Birliği'nde yaygın olan sosyalist gerçekçilik görüşleri gibi neşeli ve yaşamı onaylayıcı olabileceği gibi, ABD ve diğer kapitalist ülkelerde olduğu gibi yozlaşmış ve zararlı da olabilirler.

Çağdaş burjuva toplumunda yaygın olan estetik görüşler gerici, yozlaşmış ve gerçekçilik karşıtıdır; sanatı işçileri manevi olarak köleleştirmenin, onları itaatkâr köleler haline getirmenin bir aracı olarak görürler. Bu “estetik” burjuva görüşleri halk karşıtı ve insanlık düşmanıdır.

Çağdaş burjuva sanatı sahte sanattır. Emperyalist gericiğin bir aracıdır ve işçilerin kapitalizme karşı mücadele iradesini yok etmeyi, onları demoralize etmeyi ve sosyalizm, barış ve gerçek demokrasi için devrimci mücadelenin acil ve önemli görevlerinden uzaklaştırmayı amaçlar.

Gerici, anti-demokratik, anti-bilimsel fikirlerin ve batıl inançların vaaz edilmesi, insana, hayata karşı aşağılama, varoluşun bir kaza olarak ilan edilmesi, zoolojik içgüdülerin kışkırtılması, yağmacı savaşın, kozmopolitliğin, bireyciliğin vaaz edilmesi; işte edebiyat da dahil olmak üzere yozlaşmış modern burjuva “sanatının” içeriği budur.

19. yüzyılın klasik gerçekçi sanatı -eleştirel gerçekçilik sanatı- hayatın gerçeğine dair bilgi sunmuş ve okuyucuyu veya izleyiciyi hümanizm ruhu ve yüksek ahlaki ilkeler konusunda eğitmiştir. Modern burjuva “sanatının” bayrağı ise ahlaksızlıktır. Klasik, gerçekçi sanat, aklın, bilimin ve aydınlanmanın savunucusuydu. Modern burjuva sanatı ise irrasyonalizmin, “bilinçaltının” ve içgüdüsellüğün bir savunmasıdır. Burjuva “sanatında” moda olan bir akım olan sürrealizm, bir eserin ne kadar anlamsız olursa, o kadar “değerli” olduğuna inanır.

Bu burjuva “sanatı”, kapitalist temelin ve üst yapısının bir ifadesi ve yansımasıdır. Kapitalizmin anlamsızlığı ve çirkinliği, anlamsız, çirkin, yozlaşan bir “sanat” ve edebiyata karşılık gelir.

Çarlık Rusyası'nda, yozlaşmış, gerici estetik görüşler yaygındı ve bu görüşler, Formalistler, Kübistler, Sembolistler ve Akmeistler'in gerici, yozlaşmış, gerçekçilik karşıtı “sanatında” ifadesini buldu.

Ülkemizde kapitalist temellerin tasfiye edilip yerine sosyalist bir temelin kurulmasıyla birlikte estetik ve sanatsal görüşler de kökten değişti.

Burjuva, yozlaşmış görüşler, yozlaşmış, ideolojik olarak ilhamdan yoksun müzik ve resim—tüm bunlar (bu alanda hâlâ mücadele edilmesi gereken birkaç kalıntı dışında) iz bırakmadan yok oldu, unutulmaya yüz tuttu. Bunların yerine, sosyalist gerçekçiliğin estetik görüşleri yerleşti ve yaygınlaşarak Sovyet sanat ve edebiyat eserlerinde ifadesini ve somutlaşmasını buldu.

Sovyet sosyalist sanatı ve edebiyatı, modern zamanların en ileri fikirlerini, sosyalizm ve komünizm fikirlerini ifade eder. Sosyalizmin temellerinden doğan Sovyet sanatı ve edebiyatı, onu yansıtır ve güçlendirmeye ve geliştirmeye hizmet eder. Sosyalist üstyapının ayrılmaz bir unsurunu veya parçasını oluştururlar.

Sovyet sosyalist sanatı ve edebiyatı, modern burjuva edebiyatı ve sanatının tam zıttını temsil eder.

Dolayısıyla, sanatın, egemen sınıfın tarihsel olarak belirlenmiş sanatsal görüşlerinin ifadesi ve somutlaşması olarak, bu temele dayalı olarak üretilen görüşlerin, üst yapıya ait olduğunu görüyoruz.

Fakat bu üst yapı kısa ömürlüdür, yalnızca tek bir çağ sürer. Tasfiyesiyle, tarihsel olarak tanımlanmış temelin yıkılmasıyla, yarattığı üst yapı da tasfiye edilir ve ortadan kaybolur. Burjuva toplumunda yaygın olan ve çürümüş bir kapitalist temelden doğan gerici burjuva sanatında ifade bulan gerici, yozlaşmış estetik görüşler, Bulgarin, Kukolnik, Grech ve benzerlerinin eserlerinde ifade bulan feodal-

serfliğin estetik görüşleri gibi, o temelle birlikte yok olacaktır. Ancak önceki dönemde yaratılan büyük klasik, gerçekçi sanat, ortaya çıktığı feodal-serfliğin temeliyle birlikte yok olmakla kalmamış, aksine bu büyük sanat, ancak sosyalizm altında ilk kez en geniş kitlelerin mülkiyetine geçerek gerçek bir yaşam bulmuştur.

Rönesans sanatı, Puşkin ve Lermontov, Gogol, Tolstoy, Repin, Surikov, Glinka ve Çaykovski'nin sanatı, sadece tasfiye edilmiyor, ortaya çıktığı eski temellerin tasfiyesiyle birlikte yok olmuyor. Aksine, sosyalist devrimden sonra bu büyük eserler ilk kez milyonların gerçek hazinesi haline geldi ve bize en büyük estetik zevki sunmaya devam ediyor. Bir anlamda, 19. yüzyılın en büyük klasik Rus sanat eserleri , özellikle müzik, resim ve bir ölçüde edebiyatta (Puşkin, Tolstoy) hâlâ rakipsiz bir sanatsal standardı temsil etmektedir.

V. I. Lenin, “L. N. Tolstoy” adlı makalesinde, Çarlık Rusyası döneminde Leo Tolstoy'un nüfusun çok küçük bir azınlığı tarafından tanındığını yazmıştır. “Onun büyük eserlerini gerçekten herkese ulaştırmak bir mücadele gerektirir; milyonlarca ve on milyonlarca insanı cehalete, baskıya, ağır çalışmaya ve yoksulluğa mahkum eden bir toplumsal sisteme karşı bir mücadele. Sosyalist bir devrime ihtiyaç var .”

V. I. Lenin'in bu büyük öngörüsü, Rusya'daki proletarya devriminin zaferinde gerçek anlamda somutlaştı.

Vladimir İlyiç'in Tolstoy'un eserleri hakkında söyledikleri, tüm büyük Rus edebiyatı, tüm büyük Rus klasik sanatı, SSCB halklarının büyük sanat eserleri, tüm dünya klasik sanatının hazineleri, Shakespeare ve Balzac, Beethoven ve Bizet, Chopin ve Liszt, Goethe ve Heine'nin sanatı için de aynı şekilde geçerlidir. Sadece sosyalist devrim ve sosyalist sistem, on milyonlarca ve yüz milyonlarca çalışan insana klasik sanatın büyük ve ölümsüz hazinelerine mümkün olan en geniş erişimi sağlamış ve sanatı halkın hizmetine sunmuştur.

¹ V. I. Lenin. Eserler, cilt 16, s. 293.

SSCB'de eski temellerin ve ona karşılık gelen üstyapının tasfiyesi, yıkımı ve ortadan kalkmasıyla birlikte, eski, burjuva ve burjuva öncesi estetik görüşler de dahil olmak üzere tüm eski, geçerliliğini yitirmiş görüş ve kurumların yok edilip tasfiye edilmesini ve yerlerine yeni, sosyalist estetik ve sanatsal görüşlerin getirilmesini, buna karşılık klasik ve dünya sanatının büyük eserlerinin sadece ortadan kaybolmakla kalmayıp, yeni bir hayat kazanmasını, en geniş kitlelerin malı haline gelmesini ve Sovyet kamu yaşamında muazzam bir rol oynamasını nasıl açıklayabiliriz?

Bu durum, öncelikle şu gerçeğe açıklanabilir: Örneğin, 19. yüzyılın ilk yarısı ve ortalarındaki klasik Rus edebiyatı ve sanatı feodal-serflik ekonomik sistemi içinde ortaya çıkmış olsa da, bu sisteme hizmet etmemiştir. Aksine, büyük Rus klasik edebiyatı ve sanatı, serflik karşıtı, eleştirel-devrimci bir ruhla doluydu. Feodal-serflik sistemini güçlendirmeye değil, ona karşı savaşırları silahlandırmaya hizmet etmişlerdir.

Puşkin ve Lermontov, Glinka ve Surikov'un eserleri, Dekabrist hareketle aynı toplumsal güçleri ifade ediyordu. Felsefede ise bu görüşler Radishchev ve Herzen tarafından temsil edildi.

Rus klasik edebiyatı ve sanatı, tıpkı Radishchev, Herzen ve daha sonra Belinsky, Chernyshevsky ve Dobrolyubov'un materyalist felsefesi gibi, feodal-serflik temellerinden, daha doğrusu yeni, gelişen üretken güçler ile eskimiş feodal üretim ilişkileri arasındaki çatışmanın zemininden doğmuş olup, feodal temele hizmet eden bir üst yapı değil, feodal-serflik sisteminin yerini alan yeni bir toplumun yolunu açan üst yapısal düzenin bir olgusuydu.

Feodal serflikin temeli üzerine inşa edilen üst yapı, Grech, Bulgarin, Kukolnik ve benzeri serflik savunucularının sanatıydı.

İdeoloji, edebiyat ve sanattaki bu kadar farklı olgular aynı temelden nasıl ortaya çıkabilir? Çünkü feodal-serflik temeli, kapitalist temel gibi, karşıt sınıfların antagonizmine dayanmaktadır. Bu nedenle, ideolojik alanda hem bu temeli

savunan hem de ona karşı çıkan, onu zayıflatan karşıt akımlar ortaya çıkar. Bu, yeni üretici güçlerin eski üretim ilişkileriyle çatışmaya girmesiyle gerçekleşir. Bu temel üzerinde, yeni ve gelişmiş toplumsal güçleri temsil eden ve ifade eden ilerici sanat ve edebiyat ortaya çıkar.

“Yeni üretici güçler ile eski üretim ilişkileri arasındaki çatışma temelinde, toplumun yeni ekonomik ihtiyaçları temelinde yeni toplumsal fikirler ortaya çıkar, yeni fikirler kitleleri örgütler ve harekete geçirir, kitleler yeni bir siyasi ordu halinde birleşir, yeni bir devrimci güç yaratır ve bunu üretim ilişkileri alanındaki eski düzeni zorla ortadan kaldırmak ve yeni bir düzen kurmak için kullanır.”¹

Burada ileri düzey toplumsal fikirlerin ortaya çıkma koşulları hakkında söylenenler, estetik görüşler, yani sanat ve edebiyatta ifade bulan fikirler için de geçerlidir.

Yeni üretken güçler ile ölmekte olan feodal-serf ilişkileri arasındaki çatışma temelinde, vatan ve halka hizmet ruhuyla yoğrulmuş, ilerici ve son derece ideolojik 19. yüzyıl Rus klasik edebiyatı ve sanatı ortaya çıkmıştır.

yüzyılda Rus klasik edebiyatı ve sanatının gelişmesinin sırrı, feodal toplumun derin çelişkilerinde, üretici güçler ile ölmekte olan feodal-serf ilişkileri arasındaki çatışmada ve Çarlık Rusyası'nın derin sosyoekonomik ve siyasi çelişkilerinde yatıyordu. 19. yüzyıl Rus edebiyatı ve sanatı, ülkenin maddi kalkınmasının ihtiyaçlarından beslenmiş ve acil siyasi sorunları ve acil ekonomik, sosyal ve siyasi çelişkileri çözmeye yardımcı olmak üzere tasarlanmıştır. Puşkin ve Lermontov, Gogol ve Turgenyev, Nekrasov ve Saltykov-Şçedrin, Surikov ve Repin, Glinka ve Çaykovski'nin eserleri bu türdendir.

Gerçekçi sanatın en önemli özelliği, gerçekliğin nesnel ve doğru bir şekilde kavranmasının belirli bir biçimini temsil etmesidir; bu da sanatsal imgeler aracılığıyla gerçekleşen bir

¹ Tüm Birlik Komünist Partisi'nin (Bolşeviklerin) Tarihi. Kısa Ders, s. 125.

kavrayıştır. Bu, sanatı gerçek bilimle birleştirir. Büyük, gelişmiş, gerçekçi sanatın kalıcı önemi de budur.

Engels, Balzac'ın “İnsanlık Komedi”nden, aynı dönem hakkında yazan tüm tarihçilerden daha fazla Fransız tarihi öğrendiğini bile yazmıştır. Ve bu, Balzac'ın gerici siyasi görüşlerine, meşruiyetçiliğine rağmen böyledir. Gerçekçiliğin gücü burada açıkça görülmektedir. Engels'in Balzac hakkında söyledikleri, Shakespeare'in eserlerine, büyük Rus sanat ve edebiyatına da uygulanabilir.

Rus gerçekçi sanatı ve edebiyatı, eski yaşamın dürüst bir aynası, çelişkilerinin bir yansıması, tarihsel görevlerin, ileri serf karşıtı güçlerin özlemlerinin ve aynı zamanda halkın en geniş kitlelerinin umut ve düşüncelerinin sanatsal bir ifadesiydi.

Dünya tarihinin ve halkların tarihinin dönüm noktalarında doğan büyük ilerici sanat ve edebiyatın en önemli özelliklerinden biri, ulusal karakteri ve halk sanatıyla olan yakın bağlantısıdır.

Dahi Gorki, büyük sanatın her zaman halkın yaratıcılığıyla bağlantılı olduğunu, onlardan ilham aldığını, imgelerini, motiflerini, melodilerini, öykülerini ve benzerlerini kullandığını söylemiştir. Prometheus, Don Kişot, Faust ve diğerlerinin büyük imgeleri, Aeschylus, Cervantes ve Goethe'den çok önce halkın hayal gücü tarafından yaratılmıştır. “Bireysel deha, halk yaratıcılığına dayanmayan tek bir genelleme veya halk masallarında ve efsanelerinde daha önce var olmayan tek bir dünya tipi asla üretmemiştir.”¹

Halk sanatıyla olan bu bağlantı, klasik sanat ve edebiyatın canlılığını açıklar. Bu nedenle, çağlarını aşarlar, yaşamaya devam ederler ve düşünceleri, duyguları, özlemleri ve hayalleri onlarda ifade edildiği sürece yaşayacaklardır. Yüzeysel, önemsiz, ölüme mahkum ve gerici olan her şeyi unutulmaya ve yok olmaya mahkum eden acımasız ve

¹ M. Gorki, Edebiyat Eleştirisi Makaleleri, s. 27. GİHL. 1937.

merhametsiz zaman, insan ruhunun, düşüncesinin ve sanatsal hayal gücünün büyük eserlerine karşı güçsüzdür.

Glinka'nın "Ruslan ve Lyudmila" ve "İvan Susanin" eserleri feodal, serf temelli bir yapıdan doğmuş olsa da, yazıldıkları zamanki kadar güzeldirler bugün de. "Ruslan ve Lyudmila"nın muhteşem, büyümlü ve büyüleyici uvertürü hala kahramanlığa, cesarete ve yiğitliğe çağrı yapıyor, en yüksek duyguları ve manevi dürtüleri uyandırıyor. "İvan Susanin" ise Anavatan sevgisi, Rus halkı sevgisi ve vatanseverlik duygusunu derin ve güçlü bir şekilde uyandırıyor.

"İvan Susanin," "Ruslan ve Lyudmila" ve diğer klasik müzik eserleri, Sovyet dinleyicileri tarafından, elbette, yaratıldıkları zamanki hallerinden oldukça farklı bir şekilde algılanmakta ve deneyimlenmektedir. Aynı şey Puşkin, Lermontov, Surikov, Repin ve Tolstoy'un büyük eserleri için de söylenebilir. Sovyet halkının geçmişin büyük sanat ve edebiyat eserlerini bu farklı şekilde algılaması, yeni sosyal ve maddi yaşam koşulları, Sovyet toplumunda egemen olan yeni ideoloji ve SSCB'de yerleşen yeni estetik görüşlerle şekillenmiştir.

Lenin'in dehası sayesinde, Tolstoy'un sanatsal yaratıcılığının özünü ortaya çıkaran Sovyet halkı, bu güçlü sanatçının eserlerini Tolstoy'un kendisinden daha derinlemesine anlamıştır. Bu durum, tüm büyük klasik sanat eserleri için geçerlidir.

Rus ulusundan Lenin ve Plekhanov, Glinka ve Çaykovski, Surikov ve Repin ulusu olarak bahsediyoruz. Rus biliminin, sanatının ve edebiyatının bu aydınları, Rus ulusunun, Rus halkının dehasını somutlaştırıyor. Eserleri, Rus halkının ilerici ulusal özelliklerini ifade ediyor. Aynı şey diğer ulusların büyük klasik sanatları için de söylenebilir.

V. I. Lenin, her ulusun içinde iki kültür olduğunu söylemiştir: ilerici ve gerici. Lenin 1913'te şöyle yazmıştır: "Her modern ulusun içinde iki ulus vardır... Her ulusal kültürün içinde iki ulusal kültür vardır. Purişkeviçlerin, Guçkovların ve Struvelerin Büyük Rus kültürü vardır, ancak Çernişevski ve Plehanov isimleriyle karakterize edilen bir

Büyük Rus kültürü de vardır. Ukraynalılıkta, Almanya'da, Fransa'da ve İngiltere'de olduğu gibi aynı *iki kültür vardır...*"¹.

Milliyetçilik, demokrasi, serfliğe ve çarlığa karşı nefret fikirleriyle yoğrulmuş büyük klasik sanat, öncelikle geçmişin demokratik kültürüne aittir.

Puşkin ve Glinka'nın, Gogol ve Tolstoy'un, Mussorgski ve Çaykovski'nin, Surikov ve Repin'in sanatı; bu, yıkımdan ve unutulmaktan kurtarılmış ve ilk kez halkın malı haline gelen, haklı olarak bizim olan muazzam bir kültürel mirastır. Evet, yalnızca sosyalizm ve sosyalizmin güçleri, dünya sanatının büyük hazinelerini kapitalist barbarların yıkımından koruyan gerçek savunucular ve bekçilerdir.

Marksizm-Leninizm, sosyalist bir kültür yaratırken geçmişin gelişmiş kültürünün en iyi yönlerini korumanın, müzik ve resim, edebiyat ve tiyatro ve diğer alanlarda geçmişin ileri sanatının büyük temsilcilerinden öğrenmenin ve sanatsal ustalıkta onları aşmanın gerekli olduğunu öğretir.

Dolayısıyla, sanatsal görüşleri ifade eden ve somutlaştıran sanat, üst yapısal bir olgudur. Egemen sınıfın sanatı, belirli bir temelin üst yapısının bir parçasıdır. Ölmekte olan temelin tasfiyesi ve yıkımıyla birlikte, ondan doğan sanatsal görüşler de tasfiye edilir ve yok olur. Bu durum, belirli bir döneme dair sanatsal içgörü sağlayan büyük klasik, gerçekçi sanatın sadece yok olmakla kalmayıp, aksine en geniş kitlelerin mülkiyetine geçmesiyle çelişmez. Ancak yeni koşullar altında, geçmişin bu sanatı yeni bir şekilde algılanır ve önceki oluşumlara göre farklı bir sosyal rol oynar.

Böylece, büyük sanat ve edebiyatın şüphesiz ki üst yapısal bir düzenin olguları olduğu gerçeği ile, gerici sanat ve edebiyatın aksine, tasfiye edilmedikleri veya ortadan kaybolmadıkları, aksine onları hayata geçiren koşulların ortadan kalkmasından çok sonra bile yaşamaya devam ettikleri gerçeği arasındaki "çelişki" çözülmüş olur.

¹ V. I. Lenin. Eserler, cilt 20, s. 16.

Klasik Rus edebiyatı, Rus klasik ve gerçekçi sanatı, resim, heykel ve müzik, sanatsal imgelerinde Rus halkının tarihini, kahramanlık dolu geçmişini, ulusal bağımsızlık mücadelesinin tarihini ve feodal ve kapitalist baskıya karşı mücadelenin tarihini yansıtır. Bu nedenle, klasik, ilerici, gerçekçi sanat, ölü temellerinin ve üst yapısının ortadan kaldırılmasına rağmen, yeni, zafer kazanmış sosyalist toplum bağlamında bile varlığını sürdürmektedir.

Sovyet toplumunun gelişimi, Marksist öğretinin doğruluğunu teyit etti: Kapitalizmin çöküşüyle insanlığın tarih öncesi dönemi sona erer ve gerçek tarihi başlar; yani, tanınmış ve bilinçli olarak uygulanan nesnel yasalara dayalı, bilinçli ve planlı bir toplumsal gelişim başlar. Sovyet toplumunun gelişimi, ekonomik felaketler, sınıf çatışmaları, üretim anarşisi ve toplumsal üretim güçleri de dahil olmak üzere, zaten yaratılmış toplumsal zenginliğin yok edilmesi olmadan ilerler.

İnsanın insan tarafından sömürülmesine dayanan, düşmanca kapitalist temelin yıkılması, modern üretici güçler ile sosyalist üretim ilişkileri arasında tam bir uyumun kurulması ve sosyalist bir üstyapının varlığı, sosyalist gelişmenin patlamalar olmadan, aksine kademeli, sistematik bir şekilde, sosyalist devletin ve Komünist Partinin inisiyatifi ve önderliğinde gerçekleştirilmesine yol açmıştır.

Bu yeni gelişme türü, bu yeni tarihsel model, SSCB tarımında yaşanan en büyük sosyalist devrimin uygulanması sırasında zaten ortaya çıkmıştı; ancak aynı zamanda, bir yandan işçi sınıfı ve emekçi köylüler, diğer yandan kulaklar arasındaki karşıt çelişkiler hâlâ çözümlenme aşamasındaydı.

Tarımdaki devrim, en kalabalık kapitalist sınıf olan kulaklara karşı verilen mücadeleyle gerçekleştirildi. Sosyalizme düşman olan bu son sınıfın ortadan kaldırılmasının ve tüm Sovyet ekonomisinde sosyalist üretim biçiminin zafer kazanmasının ardından, toplumun ilerici gelişimine karşı çıkan sosyalist toplum içindeki düşman sınıf güçleri de ortadan kalktı. Sosyalizmin zaferi, SSCB'nin yeni bir tarihsel gelişim dönemine girmesini, sosyalizmin inşasının

tamamlanmasını ve sosyalizmden komünizme kademeli geçişi işaret etti.

Geriye kalan düşman unsurlar ve atıl güçler, toplumun kademeli olarak komünizme geçişinde ciddi bir direniş gösterebilecek kapasitede değiller.

Sosyalizmden komünizme geçiş, tek bir sosyo-ekonomik oluşum olan komünist oluşumun ilk veya alt aşamasından üst aşamasına doğru bir gelişmedir. Bu geçiş, tek bir ekonomik temel, yani sosyalist üretim ilişkileri temelinde, büyüyen üretici güçler ile bir miktar geride kalan üretim ilişkileri arasındaki çatışmacı olmayan çelişkilerin aşılması yoluyla gerçekleşir. Düşman unsurlara ve yenilmiş sınıfların ve grupların kalıntılarına karşı mücadele yoluyla, Sovyet toplumunun ahlaki ve siyasi birliğinin daha da geliştirilmesi ve derinleştirilmesi yoluyla, halklar arasında kardeşçe işbirliği ve dostluğun ve hayat veren Sovyet vatanseverliğinin geliştirilmesi yoluyla, sosyalist üst yapının son derece aktif rolüyle gerçekleşir. Bu geçiş, mevcut iktidarın tasfiyesiyle değil, aksine, Sovyet iktidarının, yani sosyalist devletin, daha da güçlenmesi ve sağlamlaştırılması temelinde, örgütleyici, seferber edici ve yönlendirici rolüyle gerçekleştirilir. Bu geçiş, egemen sosyalist ideolojinin—sosyalist siyasi, hukuki, estetik ve felsefi görüşlerin—gelişimiyle ve Sovyet halkının bilincindeki kapitalizmin kalıntılarının tamamen ortadan kaldırılması mücadelesiyle ilişkilidir.

Geçmişte, düşmanca oluşumlar içindeki toplumsal gelişme, ekonomik, sosyal, siyasi ve manevi olmak üzere her alanda artan düşmanlık anlamına geliyordu. Kapitalizmin gelişmesi ise zengin ile fakir, sömüren ile sömürülen, şehir ile köy ve zihinsel emek ile fiziksel emek arasındaki uçurumun derinleşmesi anlamına geliyor.

Sosyalist toplumun gelişimi de çelişkilerin üstesinden gelme, büyüme zorluklarını aşma, yeni ve gelişenin eski ve ölmekte olana karşı mücadelesi ve yeninin eskiye karşı zaferi yoluyla gerçekleşir. Ancak bu doğuş ve çelişkilerin üstesinden gelme, eski ile yeni arasındaki bu mücadele, temelde farklı bir niteliktedir.

Kapitalist üretim biçiminin gelişmesi, modern üretici güçler ile kapitalist üretim ilişkileri arasındaki çatışmanın derinleşmesi ve yoğunlaşması, bunun sonucunda ortaya çıkan tüm karşıt çelişkiler ve muhalefetler, kapitalist temelin ve üst yapısının yıkılmasına ve tasfiyesine yol açan bir devrim anlamına geliyorsa, o zaman sosyalist üretim biçiminin daha da gelişmesi, üretici güçler ile sosyalist üretim ilişkileri arasında ortaya çıkan çelişkilerin aşılması anlamına gelir. Sosyalist devletin doğru politikaları göz önüne alındığında, bu çelişkiler, büyüyen üretici güçler ile gelişen sosyalist üretim ilişkileri arasında bir çatışmaya dönüşemez. Bu gelişme, şehir ve kırsal kesim arasında, zihinsel ve fiziksel emekle uğraşan insanlar arasında hâlâ var olan temel farklılıkların tamamen aşılmasına ve halklar arasında kardeşçe işbirliği ve dostluğun daha da gelişmesine yol açar. Bu yeni tür gelişme, sosyalist temelin karşıt olmayan karakterinden ve sosyalist üst yapının özel rolünden kaynaklanır. Sosyalist üst yapı ve her şeyden önce sosyalist devlet ve Komünist Parti, üretim biçimi içindeki ortaya çıkan çelişkileri hızla çözebilme yeteneğine sahiptir ve çözmektedir de, çünkü bu çelişkiler birbirine karşıt değildir. Dolayısıyla, sosyalist toplumun gelişimi ve sosyalizmden komünizme geçiş, tüm boyutlarda toplumsal birliğin büyümesini ifade eder. Köle, feodal ve kapitalist sistemlerin temeli olan özel mülkiyet, insanları bölmüş, onları rekabetçi bir ilişkiye, “herkesin herkese karşı” mücadelesine sokmuştur ve kapitalizm altında da bunu yapmaya devam etmektedir. Komünizme doğru gelişen bir sosyalist toplumda, sosyalist sistemin temelini oluşturan kamu mülkiyeti, on milyonlarca insanı birleştirir, bağlar ve bir arada tutar.

Eğer karşıt oluşumlarda, karşıt çelişkiler ve sınıf mücadelesi toplumsal gelişmenin birincil ve belirleyici itici gücünü oluşturuyorsa, o zaman sosyalizmde ve sosyalizmden komünizme kademeli geçişte, üretici güçlerin ve üretim ilişkilerinin birliği ve tam uyumu, bu temel üzerinde gelişen halkların ahlaki ve siyasi birliği, kardeşçe dostluğu, işbirliği ve karşılıklı yardımı ile ateşli Sovyet vatanseverliği,

gelişmenin yeni ve emsalsiz itici güçleri olarak ortaya çıkar. Ve bu gelişme itici güçleri, kapitalizm altında işleyen ve işlemeye devam edenlerden ölçülemez derecede daha güçlüdür. Sosyalist toplumdaki gelişme itici güçleri, onun komünizme doğru hızlandırılmış ilerlemesini sağlar.

Ülkemizde şu anda gerçekleşmekte olan sosyalist toplumun bir sonraki, daha yüksek gelişim aşaması olan komünist aşamaya geçişi, yeni oluşumun eşi benzeri görülmemiş bir ekonomik, sosyal ve kültürel refahının, içsel potansiyelinin en eksiksiz şekilde ortaya çıkmasının başarısıdır.

Milyonlarca insanın komünizme doğru yönelişindeki bu karşı konulamaz hareketin büyük ilham kaynağı, örgütleyicisi ve lideri Sovyetler Birliği Komünist Partisi'dir. Bilge liderliği milyonların enerjisini uyandırarak onları yaratıcılığa, kahramanlığa ve emsalsiz başarılarla teşvik eder. Sosyalist toplumun gelişmesinin yeni modellerini ortaya koyar ve toplumsal gelişme yasalarının, özellikle de temel yapının üst yapı üzerindeki belirleyici rolünün yasasının, komünizm çıkarları doğrultusunda nasıl kullanılacağını ve üst yapının komünizm mücadelesindeki aktif rolünün nasıl değerlendirileceğini gösterir.

OKUYUCULARA

Siyasi ve Bilimsel Bilginin Yayılması için Tüm Birlik Derneği'nin Znanie Yayınevi, bu broşürle ilgili geri bildirimlerinizi aşağıdaki adrese göndermenizi rica eder: Moskova, Novaya Ploshchad, 3/4.

Editör: Yu. E. Kovtun.
Teknik editör - P. G. Islentyeva.

A 07502. Baskıya sunulma tarihi: 1 Ekim 1953. Tiraj: 200.000 kopya.
Yayın No. 208. Kağıt formatı: 60 X 92 ^{1/16 - 1,25} 6 sayfa = 2,5 sayfa. Yazarın yayını: 2,45 sayfa. Sipariş 2693.
I. V. Stalin adına basılan "Pravda" gazetesinin matbaası , Moskova, Pravda Caddesi, 24.